

משנה השבוע

חג הסוכות תשפ"ו
[שנה ט"ו - גליון ג']

דברות קודש
שיעור הלכה
ניצוצי הדף
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ליקוטי מגיד משנה
מצוה יומית
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקא
א געדאנק פון פרשה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה
מערכת המשנה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

תוכן הענינים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג

מצוה יומית..... ו

ליקוטי מגיד משנה..... ח

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ..... יג

שיעורי הלכה..... לג

מראי מקומות ללימוד דף היומי ..... לט

ניצוצי הדף..... מ

מערכת המשנה..... מז

הילולא דצדיקא..... נח

מגיד משנה לנוער..... נה

לימוד מצוה יומית

יום שלישי:	ט"ו תשרי
מצוה שיג.	להתענות ביום כפור
יום רביעי:	ט"ז תשרי
מצוה שיד.	קרבן מוסף יום כפור
יום חמישי:	י"ז תשרי
מצוה שטו.	שלא לעשות בו מלאכה
ערב שבת:	י"ח תשרי
מצוה שטז.	איסור אכילה ושתייה
שבת קודש:	י"ט תשרי
מצוה שיז.	לשבות בו ממלאכה

פרשת בראשית

יום ראשון:	כ' תשרי
מצוה שיח.	לשבות בראשון דסוכות
יום שני:	כ"א תשרי
מצוה שיט.	שלא לעשות בו מלאכה
יום שלישי:	כ"ב תשרי
מצוה שכ.	להקריב מוספים בסוכות
יום רביעי:	כ"ג תשרי
מצוה שכא.	לשבות ממלאכה בשמע"צ
יום חמישי:	כ"ד תשרי
מצוה שכב.	קרבן מוסף שמע"צ

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

605.477.4427

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

חג הסוכות שנת תשל"ב

'הליכות' אלא 'הלכות'. ועיין רש"י הלכות - משנה וברייתא הלכה למשה מסיני, ע"כ. ובתוס' ורא"ש כתבו אית ספרים דלא גרסו לה, ור"ת הגיהו כדי לסיים בדבר טוב.

והנראה לפרש דשפיר גרסינן לה ושייכא הא ברייתא הכא, דרש"י פי' 'הלכות' משנה וברייתא הלמ"ס. ולכאורה היה משמע דהלכות דוקא הלכה למ"ס או דאורייתא ממש, אבל מנ"ל דה"ה אפילו דבר שנוהג ממנהגא ולסייג ולגדר נמי כן.

והנה בגמ' (מגילה כח:) ר"ל הוי אזיל באורחא מטא עורקמא דמיא. אתא ההוא גברא ארכביה אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל קרית? א"ל קרינא. תנית? תנינא ארבעה סידרי משנה. א"ל פסלת לך ארבעה טורי וטענת בר לקיש אכתפך שדי בר לקישא במיא. א"ל ניחא לי דאשמעינן למר [פרש"י שאשמש לאדוני]. אי הכי גמור מיני הא מילתא, דאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים. נראה דכוונת ר"ל היתה דכיון שילמוד מיניה הא שמעתתא, ממילא נהי' רבו בזה וההוא גברא תלמידו ויכול לשמשו.

ויש' לדייק, דהרי הא שמעתתא אינו אלא חומרא שהחמירו בנות ישראל על עצמן משום שאין הכל בקיאין בפתחי נדה אימתי הן עומדות בי"א ימים שבין נדה

'ולבל' היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית ברא אלקים" (לד:יב-א:א). איתא בגמ' (נדה עב:) אמר לו ראב"ע לר"ע, אפי' אתה מרבה בשמן [פי' בחברותא: בלימוד פסוקים שנאמר בהם בדיני המנחה "בשמן" "בשמן"] כל היום כולו [ללמוד מהם בלימוד של ריבוי אחר ריבוי, שחלות ורקיין של תודה דינם בחצי לוג שמן בלבד] איני שומע לך [ללמוד דין זה מן המקרא], אלא [הדין של] חצי לוג שמן לתודה ורביעית יין לנזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני [הם, ולא מן הכתוב הם נלמדים].

מא' הלכה [שנאמרה ביחס לי"א יום שבין נדה לנדה? כי משמע לגמרא שהכוונה היא שיום הי"א שונה מהימים שלפניו בהלכותיו, ושואלת הגמרא במה הוא שונה]. ר"י אמר הלכה [אחת בדין יום י"א, שבדבר אחד חלוק יום הי"א משאר הימים], ר"ל אומר הלכות [שבשני דברים הוא חלוק משאר הימים] וכו' עד לר"ע קראי נינהו [לומדים הלכה זו ממשמעות הפסוקים], לראב"ע הלכתא נינהו [הלכה למשה מסיני] וכו'.

תנא' דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר "הליכות עולם לו" (חבקוק ג:ו) - אל תיקרי

דמצינו בתחילת מס' שבת (יב:) ברבי ישמעאל שאמר אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וביקש להטות. אמר כמה גדולים דברי חכמים.

ועיין גמ' (עירובין כא:) בני, הזהר בדברי חכמים יותר מדברי תורה. שדברי תורה יש בהן עשה ול"ת, ודברי סופרים - כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה. ועי' מהרש"א וכבר פירשתי. ולכן האי תלמיד כיון שעבר על דברי חכמים, נתחייב מיתה ומת.

ובעת נראה לפי מה שאמרו בירושלמי (מכות פ"ב) ובילקוט (יחזקאל י"ח) שאלו לחכמה נפש החוטאת במה, ואמרה תמות. שאלו לנבואה וכו' שאלו לתורה נפש החוטאת במה, ואמרה יביא קרבן ויכפר. נמצא דחכמים לשיטתם דנפש חוטאת במיתה, ולכן העובר על דברי חכמים חייב מיתה. אבל התורה לשיטתו דיכפר. ולכן הזהר בדברי חכמים יותר משל תורה והבן.

והנה אליהו גילה לאשת האי תלמיד דבעלה מת משום דלא עשה הרחקה בימי ליבונו, סמך נמי להא דר' זירא במס' מגילה הנ"ל דבנות ישראל החמירו על עצמן דאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז"ל. ותנא דבי אליהו עלה, כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עזה"ב, כלומר דהני הרחקות נמי הלכתא וע"י זוכה לעזה"ב. וכיון דמעשה הי' ע"י אשה, לכן החמירו על עצמן לישב אפי' על טיפת דם כחרדל, והי' זה ע"פ הסכמת אליהו. וז"ש תנא דבי אליהו שירחיק עצמו בדרכבן.

לנדה. וכיון דאין זה אלא חומרת בנות ישראל, מנ"ל דגם זה בכלל תורה הוא, ואדרבה אולי חומרה זו דאתי לידי קולא הוא, דעי"ז ימעטו מפ"ו, ואין לאשה חכמה אלא בפלך (עי' יומא סו:), ומי שם נשים למתקני תקנות. וצ"ל כיון דלאו הכל בקיאינן אימתי הן עומדות בין י"א ימים שבין נדה לנדה, משום סייג והרחקה שפיר דמי והוי הלכתא.

והנה בגמ' (שבת יג.) תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובתי מדרשות ואמרה להם, כתיב בתורה "כי הוא חייך ואורך ימיו" (דברים ל:כ). בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש ת"ח הרבה מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר.

פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותה מאורע, ואמרתי לה בתי בימי נדותיך מה הוא אצלך. אמרה לי ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי. בימי ליבונך מהו אצלך, אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה וכו' ע"ש. ופר"ת שהיו רגילים לטבול שתי טבילות - אחת לסוף שבועה לראותה שהיא טהורה מדאורייתא בהך טבילה, ואחת לסוף ימי ליבון. לכך היה מיקל אותו האיש.

האמנם שיש לעיין במעשהו של תלמיד זה אמאי היקל בחששא דמדרבנן, דאטו דרבנן אפשר לזלזל בה. וצ"ל דס"ל דלא חיישינן להרחקה לאדם גדול. וכעין

ובמס' נדה גרס כל השונה הלכות בכל יום, דהוסיף ב' תיבות בכל יום בהל' נדה. ויש לדייק למה שינה כאן.

ולחנ"ל אתי שפיר מדדיק הלכות שנתחדשו בכל יום ויום, שלא תימא דוקא הלכה למשה מסיני בזה זוכה לעוה"ב, אלא אפילו הלכות המתחדשות בכל יום כי הא דר"ז וכיוצא בו שגזרו בו ז"ל זה הלכות בכל יום, שנאמר 'הליכות עולם לו', שלעולם יתחדשו הלכות ובכולם אם שנאם מובטח לו שהוא בן עוה"ב.

ומעתה נחזור לסיום התורה "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ולכאורה צ"ע דהכי משה עשאם, הלוא כל התורה וכל המופתים הקב"ה עשה אותם. אמנם הרי משה תיקן להם לישראל הרבה תקנות וחזק את התורה לישראל, ואשר לכן נקרא כאילו הוא עשאם. ושמא יטעון הטוען מהיכן לקח משה כח לעשות תקנות אלו לכל ישראל.

אמנם כבר כתב הריטב"א ז"ל (ר"ה ט"ז, ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"א סי' י"ח) דכל אסמכתות חז"ל ותקנתם באו ע"י הארה בתורה, ונתן להם כח לתקנם והם כעין דאורייתא. וז"ש "ולכל היד החזקה אשר עשה משה", כלומר כל מה שתיקן משה 'לעיני כל ישראל בראשית ברא' - הכל נברא בראשית ע"י ה' והתורה, וה' נתן כח לחכמי התורה לתקן תקנות וסייגים וגדרים לחזק התורה וישראל.

והנה במס' נדה (שם) ר"ל אומר הלכות לא אחד עשר בעי שימור ולא שימור לעשירי הוי. ופרש"י מדאורייתא ולשמור וכו' ומדרבנן מיהא אפילו רואה יום י"א אסורה לשמש ביום שלאחריו, כדקתני במתניתין ה"ז גרגרן, ולר"ל ניוחש דילמא ישמש. אמנם הרי ר"ל לשיטתו דאפילו טיפת דם כחרדל נמי הלכתא, וא"כ מדרבנן אסור לשמש וח"ו לא יבא לידי אסור. ולכן תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב, דחמירי דרבנן מדאורייתא וח"ו לא יבא לידי אסור, ולכן מובטח לו שהוא בן עוה"ב.

וביזו דהעלה דחכמים עשוה הרחקות וקבעום הלכות, אפשר לנערץ בזה סיום הש"ס לתחילתו. דהנה בתחילה מתחיל מאימתי קורין את שמע בערבית, משעה שהכהנים וכו' עד סוף אשמורה ראשונה וכו' ר"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים ואברים עד שיעלה עמוד השחר. א"כ למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

ולכאורה מנ"ל לחכמים לקבוע הלכות אלו של הרחקה. ולזה שפיר נערץ בתנא דבי אליהו כל השונה הלכות, והיינו הלכות דרבנן שהם עשו הרחקה. ולכאורה מנ"ל לעשות הרחקה ועי"ז לגרום מיעוט בפ"ו. ומשני מאימתי קורין את שמע וכו' עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה.

ודע דבמס' מגילה שלפני גרס כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב

מצוה יומית

מצוה שכד. מצות נטילת לולב

כ"ו תשרי תשפ"ו

ואח"כ הד' נענועים של הלל יהיו בבית הכנסת. ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל. ולהלן (דרוש ה') כתב: ולכן ענין נטילת הלולב ניטל אחר תפלת שחרית קודם תפלת מוסף (ועי' פע"ח שער כ"ט פ"ג).

מצוה מן המובחר להתפלל בסוכה וליטול הלולב קודם ההלל

והנראה מדברי האר"י ז"ל, דבעצמו הרגיש בזה ותיקן את הכל, והוא דודאי עיקר המצוה הוא ליטול את הלולב לאחר שחרית, שהוא שעה הראוי לו, אלא שלפי שנטילת הלולב בסוכה הוא ענין גדול מאד, וסודו עמוק ואי אפשר לקיים שניהם, כיון שבביהכ"נ אין לו סוכה, ולכן עשה פשרה ליטול האתרוג בבוקר השכם בסוכה, ושוב לעשות הנענועים לאחר ההלל עם הציבור. ולכן הוסיף נמי, דמי שבידו להתפלל בסוכה ולעשות כתיקונו לברך על הד' מינים לאחר שחרית מצוה מן המובחר.

מצות לולב הוא מצוה הבא לידי תחילה

ואולי י"ל עוד, דבמכוון דייק שיטול הלולב מיד אחר עלות השחר שהוא בבוקר השכם, אלא כיון שעדיין אינו הולך להתפלל, א"כ הו"ל מצוה שבא לידך קודם, שהציבור עדיין אינם הולכין להתפלל, והוא רוצה לקיים מצות תפלה בציבור, אבל גם רוצה לקיים מצות ד' מינים, וכיון שהתפלה בציבור עדיין אינו יכול לקיים, מפני שאין

ביאור על מה שעהגין

ליטול את הלולב קודם התפילה

בדבר שאלתו על מה שמובא במג"א (סי' תרנ"ב סק"ג) בשם השל"ה הקדוש שינענע בסוכה קודם הליכתו לביהכ"נ. והברכי יוסף משבח מנהג זה. וקשה ליה מהא דקיי"ל (זבחים צא.) תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, והרי ק"ש ותפילה תדירים הם וקודמים. וחכם אחד העיר לו מאנשי ירושלים שנטלו את הלולב כל היום (סוכה מא:), ולא ניחא ליה בהא.

בשו"ע כתב שנטלין את הלולב אחר התפלה קודם ההלל

ובאמת כי גדולה מזו היה לו להקשות, הרי הלכה מפורשת הוא דמצות ד' מינים הוא לאחר שחרית קודם קריאת ההלל, כמו שכתב בשו"ע (סי' תרמ"ד סע' א') שחרית אחר חזרת תפילה, נוטלין הלולב ומברכין על נטילת לולב, ושהחינו, וגומרים ההלל.

דברי האר"י"ל בשער הכוונות

ולפענ"ד הא מנהגא ליטול ד' מינים בסוכה, מקורו טהור בדברי רבינו האר"י ז"ל, כי הנה על אף שבשו"ע מצאנו שציין לזמן נטילת ד' מינים, כדקאמר שחרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב, ומברכין על נטילת לולב.

אמנם בשער הכוונות להאר"י ז"ל (דרושי חג הסוכות) כתב: והנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום, קודם שתתפלל תטול הלולב בתוך הסוכה ותברך עליו.

לקיש (יומא לג.) דאין מעבירין על המצות. וכתב התוס' (שם ד"ה אין מעבירין) דלא שייכא דאין מעבירין אלא היכא דבעינן למעבד תרווייהו, דאז יש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא. אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה, ונעביד לתדיר לחודיה, ולא נעביד לשאינו תדיר.

ולפ"ז בדידן, כיון דבעי לקיים ולמעבד תרווייהו, אמרינן דההוא דפגע ברישא יקיים ומברך על הלולב תחילה, דבתחילה פגע בד' מינים, ואח"כ יתפלל הגם שהוא תדיר. וזהו כוונת רבינו אביגדור, דכאשר הוא עדיין בבית והולך מסוכתו לביהכ"נ, אז יברך על הלולב תחילה כיון דפגע ליה ברישא.

השו"ע מיירי באופן שהוא בביהכ"נ

ובשו"ע מיירי באופן שהוא בבית הכנסת, אז צריך להתפלל קודם כיון שהוא תדיר. (שו"ת משנ"ה חט"ו סי' קצ"ו)

לו עכשיו ציבור, ומצות נטילת לולב יכול לקיים מיד, ממילא יקיים מצוה זו, ואינו עובר על תדיר ושאינו תדיר.

דעת רבינו אביגדור: יטול הלולב קודם שיתפלל

איברא דמה שת"ח אחד השיב לו מאנשי ירושלים שהיו יוצאין לביהכ"נ ולולבו בידו, לכאורה יפה כיון, שהרי כיון שאמרו (סוכה מב.) מדאגביה נפיק ביה, נמצא דע"כ כשהולך לביהכ"נ עליו לברך קודם.

וכן מצאתי בספר פירושים ופסקים לרבינו אביגדור הצרפתי: ופסק צריך לברך על לולב קודם שיתפלל, כדאמר (סוכה מא:) קורא ק"ש ולולבו בידו, ויתפלל ולולבו בידו, וקורא בתורה ולולבו בידו. מבואר דמברך על הלולב קודם התפלה. ותלמיד חכם זה כיון לדברי רבינו אביגדור מבעלי התוספות. ומיהו כנראה דבשו"ע לא משמע הכי, נמצא דהוא מחלוקת.

רבינו אביגדור מיירי כשעדיין לא הלך לביהכ"נ

ואולי יש לישב תרווייהו, דהרי קיי"ל כריש

ליקוטי מגיד משנה

חג הסוכות

למ"ד סוכות זכר לענני הכבוד הרי הוא מעשה ניסים וא"כ אין מברכים ע"ז

כתיב (ויקרא כג:מב) "בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וגו'". ואיתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג) הבונה סוכה מברך לעשות סוכה. ובש"ס בבלי איתא (סוכה מו.) דאין מברכין על העשיה, אלא סומכין על הקידוש בליל סוכות. ולכאורה כיון דכתיב (שם:מג) 'כי בסוכות הושבת', היינו ענני כבוד, ובש"ע (או"ח סי' תרכ"ה) פסקו הב"ח (ד"ה בסוכת) והמגן אברהם (סק"א) שכשיושב בסוכה יכוון על ענני כבוד, ועננים הם מעשה ניסים, אם כן האין מברכין על מצות סוכה, ובפרט ביוצאי מצרים במדבר,^א הא אין מברכין על מעשה ניסים.^ב

אין מברכין על הנס שאינו מטבע העולם

ונראה לי בס"ד לחדש, דהא דאמרו אין מברכין על מעשה נס, היינו רק אם מקיים מצוה בדבר שאינו מטבע העולם, אלא נולד ע"י נס, וכהאי גוונא ודאי אמרינן דאין מברכין, ולמשל אם ירד כבש מן השמים ע"י נס, ואנן רוצין להקריבה, וכעין הא (סנהדרין נט:) שנפלו חתיכות בשר מן השמים וכו', ואמרו ליה מן השמים יורד רק דבר טהור, וכן בחטים שירדו מן השמים וכמו שאיתא בגמרא (מנחות סט:) ואנן צריכין

^א ובענין אם דור המדבר קיים מצות סוכה, נחלקו בזה האחרונים, בספר בית אלקים למבי"ט (שער היסודות פרק ל"ז) כתב דלכאורה מצות סוכה אף שהיא רמז לענני כבוד, אפשר שהיתה נוהגת במדבר, רמז למה שהיה בכל השנה כולה. אך אפשר דהגם שחג המצות והשבועות נהגו במדבר, חג הסוכות לענין ישיבה בסוכה לא נהגו, שהרי היו מסוככים בענני, כבוד ואין יעשו סוכה תחת שם סוכה, ולכן נאמר למען ידעו 'דורותיכם' כי בסוכות וגו', כי לא נצטוו במצוה זו מיד, כי אם לדורות הבאים אחרי דור המדבר.

ובספר בנין שלמה (להגר"ש הכהן מווילנא הקדמה ב' לפ' ראה) כתב לצדד לומר, שאפשר שגם בדור המדבר נצטוו במצוות ישיבה בסוכה, ואף שאז לא נצרך זכר לענני כבוד, מ"מ צריכים היו לישב בסוכות, מפני טעמים אחרים, וכמו במצות מצה ומרור דנצטוו אז, אף דלדידהו לא שייך זכר כ"כ. ושם בדור המדבר ישבו תחת ענני כבוד כל ימות השנה, וענני כבוד היה סכך כשר, דהוו גידולי הארץ, כמ"ש (בראשית ב:ו) 'ואד יעלה מן הארץ', וכדאיתא (סוכה יא:), וגם אינו מקבל טומאה. ומ"ש 'בסוכות תשבו', כלומר בסוכות שאתם יושבים כל ימות השנה, מחויבים לישב בהם בחג הסוכות, רק דבשאר ימות השנה הוא רשות, ואי בעי אכיל חוץ לענני כבוד, אבל בימות החג צריך לישב ולאכול ולישן דוקא תחת ענני כבוד. וטעם הישיבה אז בדור המדבר הוא מטעם אחר, דכל מצוה יש לה כמה טעמים וזולת הטעם דכתבה התורה, והדר אמר 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', זהו כשיכנסו לארץ ישראל, ואז יהיה עוד טעם לישיבה למען ידעו וכו'.

^ב א"ה: לעת עתה לא מצאתי מקור לזה שאין מברכין על מעשה ניסים, והנה רבינו מביא להלן שאין מקריבין קרבן בדבר שנולד ע"י נס, ואולי משום הכי אין מברכין על מעשה ניסים. ובגמרא איתא (תענית כד:) שאין נהנין ממעשה ניסים, ואולי משום שאין נהנין, לכן אין מברכין.

למנחות חטים שגדלו בארץ, דמכל מקום אין הם החטים שהתורה אמרה. וכן אם חשבו על המן שירד להם מן השמים שיהיו חטים, דהרי כל טעם שרצו טעמו במן, לא היה כשר להקרבה. ולכן למאן דאמר שהקריבו מנחות במדבר (שם מה:) לקחו מהתגרים שבשוק, או שהיה להם ממה שהוציאו ממצרים.

על הנס שנעשה לאבותינו מברכין

אבל בנס שנעשה לאבותינו, וכגון סוכות שנעשו לאבותינו ביציאת מצרים, ועכשיו אנו מודים על הנס שעשה הקב"ה לאבותינו שסכך אותם בענני כבוד ודאי שפיר מברכין, שהרי רק לאבותינו נעשה הנס, ועל זה אנו מברכין, ואין זה בכלל שאין מברכין על הנס.

ביאור מדוע נשים פטורות ממצות סוכה, הרי היו באותו הנס

בדבר שאלתו דהרי גם הנשים ישבו בענני כבוד והיו באותו הנס, לפי מה שכתבו הטור וש"ע (או"ח סי' תרכ"ה) דהלכה כרבי אליעזר ד'בסוכות הושבתי' (ויקרא כג:מג), ענני כבוד ממש היו (סוכה יא:), אם כן אמאי אינן חייבות בסוכה, כמו שחייבות בארבע כוסות (פסחים קח:), בנר חנוכה (שבת כג:), ובקריאת המגילה (מגילה ד:). מהאי טעמא.

מכל האזרח ילפינן שנשים פטורות מסוכה

הנה באמת כי נשים אימעטו מקרא מפורש (שם:כב) ד'כל האזרח בישראל', להוציא את הנשים (סוכה כח:), וא"כ אדרבה אי לאו קרא היו חייבות, דלכאורה קרא למה לי, הא הוה ליה מצות עשה שהזמן גרמא, ועל כרחך משום דגם הן היו באותו נס, ועיין סוכה (שם) ותו קרא למה לי וכו', הא סוכה הוה מצות עשה שהזמן גרמא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכו'. ומשני אמר אביי, סלקא דעתך אמינא 'תשבו' כעין תדורו, מה דירה איש ואשתו, אף סוכה איש ואשתו. רבא אמר איצטריך, סלקא דעתך אמינא יליף חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות, מה להלן נשים חייבות (פסחים מג:). אף כאן נשים חייבות, קא משמע לן, ע"ש. על כל פנים ילפינן מפסוק מפורש לפוטורן מסוכה, ובלאו הכי היו חייבות.

אין דורשין טעמא דקרא

ואי כוונתו להקשות, למה באמת פטרן הכתוב, אין אנו דורשין טעמא דקרא (עי' ב"מ קט:), ובפרט למאן דאמר (סוכה שם) דהלכה למשה מסיני הוא דפטורין, ודאי אין בדינו טעם לדבר.

מצות סוכה לצאת לחוץ לכן נשים פטורות

ומיהו כדי לשבר את האוזן היה אפשר לומר, דענין סוכה הוא לצאת מבית לחוץ, דהיינו מדירת קבע לדירת ארעי (שם נ:). וכמו שאנו אומרים ובזכות צאתי מביתי החוצה וכו', וכיון דכל ישראל יוצאין בסוכה אחת (סוכה כז:), ובנשים הרי כתיב (תהילים מה:יד) "כל

כבודה בת מלך פנימה", אינו מדרך צניעות להן לצאת ולדור בחוץ בדירת ארעי כזו מגולה מלמעלה, אף שצלתה מרובה מחמתה. ולא דמי למקרא מגילה והדלקת נר חנוכה ואכילת מצה, שמקיימים את המצות בבית פנימה, והגם שעיקר הדלקת נר חנוכה מבחוץ היא (שבת כא:), אינו אלא להדליק, דהדלקה עושה מצוה (שם כג:), ומיד היא חוזרת, אבל הכא צריכה לצאת החוצה.

ובאמת כתב החת"ס ז"ל לענין נרות חנוכה (שבת כא: ד"ה והמהדרין) דאפילו למ"ד להדליק נר לכל אחד ואחד היינו המהדרין מן המהדרין, אפ"ה לא אמרו כן בנשים, אלא לעולם האשה יוצא בהדלקת בעלה, וכן לא ראינו בתולות להדליק נרות חנוכה בבית הוריהם או אצל בעליהם. וכתב משום דעיקר הדלקת נרות נתקנה מפתח ביתו בחוץ, והרי כל כבודה בת מלך פנימה, לכן לא רצו לתקן להם מצות הדלקה, רק אם אין לה מי שידליק. א"כ י"ל כן לענין סוכה דכלל לא תיקנו, דבחנוכה עכ"פ רק מדליקין וחוזרין מיד, ולא כן בסוכה.

מעיקר הדין נשים פטורות אפילו היו באותו הנס

איברא דמעיקר הדין, גם מדין מצה היו פטורות מכח מצות עשה שהזמן גרמא, כמבואר בגמרא (פסחים שם) דסלקא דעתך אמינא דפטורות מלאו דבל תאכל חמץ (דברים טז:ג:), והשתא דאיתרבו להו בבל תאכל חמץ, איתרבו נמי לאכילת מצה כרבי אליעזר, דאמר רבי אליעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה, שנאמר (שם) "לא תאכל עליו חמץ וגו'" - כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה, והני נשי נמי הואיל וישנן בבל תאכל חמץ, ישנן בקום אכול מצה, הרי דאף דהיו בנס מצרים, אפילו הכי היו פטורות מאכילת מצה, מטעם מצות עשה שהזמן גרמא, אי לאו משום דאיתרבאי, וא"כ מעיקרא ליכא קושיא, דבהשקפה ראשונה היו פטורות מכל ואפילו היו באותו נס.

בדרבנן נשים חייבות גם במצות עשה שהזמן גרמא

והא דחייבות בנר חנוכה ובמקרא מגילה, אע"ג שהם מצות עשה שהזמן גרמא, אף דנתנו טעם משום שגם הן היו באותו נס, יש לומר עוד דחייבות כיון דהוי מצוות דרבנן, וסבירא לן דבמצות עשה דרבנן נשים חייבות אפילו הן זמן גרמא (עי' רש"י ברכות כ: ד"ה וחייבין) ותוס' (שם ד"ה בתפלה) שחלקו בזה. ובספר ארחות חיים (לונל הל' שבת דין שלש סעודות ס"ב) כתב בפשיטות מהאי טעמא דנשים חייבות בשלש סעודות משום דהוה ליה מצות עשה שהזמן גרמא דרבנן, ובהא נשים ג"כ חייבות ע"ש.

טעם שלא עשו ישראל בעצמם זכר על נס חמץ והבאר שהיו להם

ומיושב נמי מה שהביא מהחיד"א (ראש דוד פ' אמור, וראה מדבר קדמות מע' ס' אות י"א) טעם על מה שצוה הש"ת לעשות זכר לענני כבוד בסוכה, ולא עשו כן במן ובאר. וכתב בשם הרב יהודה חאביליוו שענני כבוד היו רק ישראל מיוחדים בטובה זו, כי הערב רב פלט אותם הענן (זוה"ק ח"ב קצא:), משא"כ מן ובאר, הובאו דבריו בבני יששכר (תשרי מאמר י' אות ט"ו). וכבודו הקשה, דסוף סוף גם לבני ישראל היה נס ארבעים שנה, ולמה לא עשו זכר, והניח בצ"ע. והאמת דלא קשה, דלא עשו זכר לנס

רק על מה שעשה הקב"ה רק בשביל ישראל, דבזה הראה חיבתם של ישראל ביחוד, אבל מה שעשה גם לאחרים עמהם אין זה נס מיוחד לישראל, ולא ניכר בזה אהבה מיוחדת לעם ישראל, ואין צריך זכר.

(שו"ת משנה ח"י"ח סי' שמ"ט)

נשים שחיבבו את הארץ לא היו צריכות לסוכה

עוד אמרתי טעם דנשים פטורות מסוכה, לפי מה דכתיב (דברים א:ב, ועי' רש"י שם) "אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר", ואילו לא חטאו ישראל היו נכנסים מיד לארץ ישראל ולא היו צריכים לסוכות, אלא לפי שמאסו בארץ חמדה, וחטאו, נשאר במדבר ארבעים שנה והיו צריכים לסוכות, אבל זה רק מחמת החטא, ואילו לא חטאו לא היו צריכים לסוכות כלל.

וכבר כתבתי במקום אחר דמה שנחלקו (סוכה יא:) אי סוכות ממש היו, או ענני כבוד, דתרווייהו אמת, דמתחילה היו ענני כבוד, ולאחר שחטאו ונשאר במדבר עשו להם סוכות ממש. אבל הנשים שחיבבו ארץ ישראל, כמו שכתב רש"י (במדבר כו:סד) בבנות צלפחד, ולא חטאו גם בעגל ושאר חטאים שבמדבר, לא היו צריכים לסוכות, והיו נכנסים מיד לארץ ישראל, וכיון דכל זה בא מחמת האנשים, ולכן לא יתחייבו רק האנשים.

ישוב קושית התוס'

ובזה מיושבת קושית התוס' (פסחים קח: ד"ה היו באותו הנס): והא דאמרין דפטורות מסוכה אע"ג דאף הן היו באותו הנס, כי בסוכות הושבת. אדרבה הסוכות היו מחמת החטא, והם לא חטאו, ולא היו צריכים לסוכות.

לא עשו זכר למן כיון שלא בא על החטא

ובזה מיושב נמי למה לא עשו זכר למן, כי זה לא בא בשביל החטא^א, וכמו שלא עשו

^א והביאור בזה יכולים לומר על פי מה שכתב הבני יששכר (תשרי מאמר י' אות ח"י) דמצות תשובה מהני רק לישראל, כי שהם בנים למקום (ב"ב י.), ואב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין לב.). והנה בכדי להוכיח לכל באי עולם שנתקבלה תשובתו, כי אב שמחל על כבודו כבודו מחול, צונו הש"י אחר עבור ימי התשובה, ליקח ביום החג הקדוש הזה ד' מינים, ואלו הד' מינים אין שום שליטה לשר עליהן, רק כביכול הש"י בעצמו (רמ"ע מפאנו, מאמר עין גנים ח"ב), אם כן אלו הד' מינים נקראים שרביטו של מלך, וזהו הוראה שאנחנו נקראים בנים, והש"י נקרא עלינו אב, דאי לא תימא הכי ותאמר שאנחנו עבדים והש"י נקרא עלינו מלך, הלא אסור להשתמש בשרביטו של מלך (סנהדרין כב.), והאיך צונו ליקח אלו הד' מינים וכו'. ממילא לפי זה, אנן נמי נימא במצות סוכה כתיב (שמות מלד:) "ויכס הענן וכו' מלא את המשכן", וכן כתיב (מ"א ח"י:ב) בבנין בית עולמים בימי שלמה "והענן מלא את בית ה' וגו' אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל", שהוא ענן וכו' אם כן כביכול הענן והערפל נקרא שרביטו וסוסו כביכול.

והנה הוסיב הוא ית"ש בענני כבוד את ישראל, הרי משתמשים בשרביטו וסוסו כביכול, מזה מוכח שישראל נקראים בנים והש"י למו אב, ועל כן ממתנות מן ובאר נהנו גם הערב רב, משא"כ מן ענני כבוד לא נהנו, כי הענן פלט אותם, להיות הענן שרביטו של מלך, ואינם רשאים להשתמש בשרביטו של מלך כישראל שנקראים בנים. והנה צונו הש"י בימים ההם בזמן הזה מצות סוכה, למען ידעו

זכר ל"שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה" (דברים ח:ד), ושאר נסים שעשו להם ביציאת מצרים.

דורותיכם כי בסוכות הושבתי, ומוכח דנקראים בנים ונתקבלה תשובתם. וזהו שסיים אני הוי"ה אלקיכם, היינו סיבתכם העמוסים מני בטן כמה דאת אמר (דברים יד:א) "בנים אתם לה' אלקיכם", ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, לא עשה כן לכל גוי.

וזהו כוונת רבינו זי"ע, משום שענני הכבוד באים בשביל החטא, כלומר להורות שהשי"ת מקבל תשובת בני ישראל כיון שהם בנים למקום.

דברי אלקים חיים

מאת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חג הסוכות תשפ"ה

מנחה מעריב ליל ראשון

הטעם אמרו רבותינו ז"ל (כתובות קי:) שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלורה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלורה.

ובביתנו טעם זה לקדושת ארץ ישראל נוכל לומר ג"כ זה הטעם בעצמו על קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות הנעשית לתכלית עול מלכות שמים בקריאת שמע ותפילה ולימוד התורה הק' - מקום השראת שכינתו כמו ארץ ישראל, ודומה כמי שיש לו אלורה. וסוכה נקראת 'צילא דמהימנותא' (זח"ג ק"ג ע"א), ובודאי גם בשיבתה בקבלת מצוותיה דומה לישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות באר"י.

וזהו פירוש הפסוק "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" - היקף להם בעניי הכבוד שיזכו לאוירא דארץ ישראל, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ב"ב קנח:) אוירא דארץ ישראל מחכים, וכן ישאר לדורות גם בזמן הגלות.

וזה שאמר הכתוב "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם". כי הדר בחוץ לארץ דומה כמו שאין לו אלורה וכו', ובגלות 'אני ה' אלקיכם' ע"י הבתי כנסיות ובתי מדרשות וע"י ישיבה בסוכה (הובא ג"כ ב' מפי ספרים וסופרים).

למה נתייחד חג הסוכות כנגד יעקב

במזמור הל' ר"ח (או"ח סי' תי"ז): המועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם, דכתיב 'לושי ועשי עוגות' (בראשית יח:ו) ופסח היה. שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב, דכתיב 'ולמקנהו עשה סוכות' (שם לג:יז). וצ"ב למה נתייחד חג הסוכות כנגד יעקב.

"למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" (ויקרא כג:מג). בס' חסדי דוד כתב, יש לתת טעם למה כתוב במצוה זו ידיעה לדורות. ומה שהקשו הקדמונים מדוע צוה השי"ת לעשות זכר לענני הכבוד במצות סוכה, ולא נאמר לעשות זכר למן ובאר.

קדושת ארץ ישראל בסוכה

וי"ש לומר ע"פ דברי הגמ' (ברכות ה.) אמרו ליה לר' יוחנן איכא סבי בבבל. תמה אמר "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" (דברים יא:כא) כתיב. כיון דאמר ליה דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו.

ונזכר לומר שגם בישיבה סוכה הוא בכלל 'למען ירבו ימיכם על האדמה'. ויש לתת טוב טעם לדבר, כי קדושת ארץ ישראל הוא מחמת שאינו תחת שום שר וממונה, רק תחת הקב"ה בעצמו כביכול. והדעת נותן שמזה

וכמעט נשרפים ע"י עשיות המצוה מאהבה ויראה והתלהבות. רק שידועין לקבל תיכף חיות אחר, על דרך (יחזקאל א' יד) "והחיות צווא ושוב".

וית"ש יוציא זה ההתלהבות מנרתיקה – מהכיסוי הוא הגוף, שע"ז לא היו רואין האור זה. ולעתיד יוציא יתברך שמו זה האור מהנרתק והכיסוי והעלם לגילוי, וירגישו האומות העולם גדול ההתלהבות והקדושה, ולא יוכלו לסבול, ויהיו נשרפים מגדול ההתלהבות שירגישו. לא כן עם בני ישראל שהורגלו בקדושה.

ועד"ז אמר הרב מבארדיטשוב, שנבוכדנצר הרשע כשהתחיל לשבח אותו ית"ש מאוד, וטעם מנועם שמחת עבודתו ית"ש, יצא חיותו מאפו מגודל הלהב שהרגיש, ונתחלף חיותו בחיה רעה, שבא לו נפש חיות מחיה רעה תחת חיותו כו'.

וז"ש "וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אופל" (שמות ג:ב) כו' שהסנה רומז לסוכה, והסנה ג' סכך. וסנה במילוי סמ"ך נוי"ן ה"י עה"כ (242) ג' סוכה במילוי סמ"ך ו"ו כ"ף ה"ה. וכן משה נקרא 'מלאך' (במדבר כ:טז) ג' סוכה (91). וכן משה דוגמת לולב, שמקושר למטה עם המינים, ולמעלה הולך גבוה מהם. כן משה אמרו ז"ל (דב"ר י"א ד') מחציו ולמטה איש כו' שהיה מקושר עם ישראל למטה, ומקושר עם השית"ש עוד למעלה, וכמו שכ' ע"פ "לא אוכל לצאת ולבוא" (דברים לא: ב) יע"ש.

וז"ש והנה הסנה שרומז לסוכה בוער באש התלהבות, רק כעת אין נראה ההתלהבות. וז"ש והנה כעת אין הסנה איננו אוכל ע"ד הנ"ל. וז"ש "ברכו ה' מלאכיו" (תהלים קג:ב) כו' כי יודעים לקבל חיות אחר כנ"ל.

פרי צדיק: יעקב אבינו ופרצת ימה וקדמה עם קדושת אר"י

ובן כותב ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו פרי צדיק (פורים), וזה כח קדושת יעקב אבינו ע"ה שהובטח (בראשית כח: יד) "ופרצת ימה וקדמה וגו'", והיינו שבכל מקום שילך תלך עמו קדושת ארץ ישראל. ועל זה אמרו (כ"ר י"א ז') ירש את העולם שלא במדה, עיין שם. וזהו ע"י כח התורה כנ"ל. וכתב (במדבר כד: ה) "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל", שיש בהם קדושת ארץ ישראל. ואיתא (ברכות ח. עה"פ "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" (תהלים פז: ב), אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות. ויש לארבע אמות של הלכה קדושת המקדש כמו שאמרו שם, וכל שכן קדושת ארץ ישראל.

זרע קודש: קדושת הסוכה וחיות והתלהבות של בני ישראל

ואבן, ביטוי עז נפלא מגודל דביקותם של הצדיקים בעת סיכון הסוכה וקיום מצותה, קוראים אנו בקדושת לשונו הבהיר של הרה"ק מראפשיץ זצ"ל הכותב בספרו זרע קודש (לסוכות יום ד' ד"ה ויקרא): על דרך שפירשתי מה שאמרו זכרונם לברכה (ע"ז ג:): לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה רשעים נדונים בה כו'. כי אמרו ז"ל (שם ב:) שיאמר להם יתברך שמו מצוה קלה יש לי וסוכה שמה גו' ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה כו'.

כי האומות יהי' סוברים שיעשו כמו ישראל שעשו רק סוכה מדפנות של עצים וסכך מאילנות ולא יותר. ולא ידעו ולא יבינו האור הגדול שהי' לצדיקים, ובכל קנה שמניחים בסוכה הכל בשמות ויחודים, ואור גדול והתלהבות בלבותם בישיבתם בסוכה,

סלה, ובצל כנפיך תסתירונו בבנין בית הגדול והנורא בב"א.

השי"ת יעזור שנוזה לשבת בסוכת עורו ואורו של ליתן בהשפעת טובה וכל טוב

ליל שב"ק

הגדרה של עני הכבוד

עולמים', ואצלו יתברך שמו תכלית הענוה בלי סוף, וכעוזו כן ענותותו הגדולה, ולמה א"כ ברא הכבוד לשמו. אולם הכבוד הניתן ליתברך שמו הוא עצמו רוב הענוה, ולטובתו הוא, כדי שיהיה לצדיקים לקבל שכר על שנותנים לו כבוד.

ונמשיל זה למלך אדיר שיש לו רבבות גדודים ומשרתים שרים גדולים. פעם א' הלך בדרך וכל עבדיו לפניו מימינו ומשמאלו, ופגע בהם אדם ערום עני וסכל, ונתגדל בשדות ויערות מבלי לבוש. וכאשר פגע בהם, הבין כי זה הוא המלך האדיר אשר שמע שמעו. ויאמר בלבו אחרי אשר פגעתי בו יאות לי לכבודו, ונפל ארצה לפני המלך על

בגמ' (סוכה יא:) אי סוכה ענני הכבוד או סוכה ממש. ויש להבין ההגדרה של ענני הכבוד בהקדם ערבי נחל (פ' בלק דרוש ה').^א ויובן זה עם מה שאנו אומרים בנוסח התפלה, 'טוב יצר כבוד לשמו', הכוונה כי הכבוד לא נברא אלא לשם ה' ואילו יאתה. אבל לא יאות לאדם הכבוד, כי לאדם יאות הענוה ושיכיר שפלות ערכו. ולזאת יתכן לו שימאס בכבוד כאשר יקוץ האדם המפונק בראותו דבר מאוס. ולא נברא הכבוד לאדם רק לשמו של ה' כי אליו יאתה, כאמרנו 'הכתר והכבוד לחי עולמים'.

אבן יש לדעת, מאחר כי 'העז והענוה לחי

^א "כי כבוד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה" (במדבר כב:ז). אם היה אומר 'כל אשר תאמר וגו'', היה מובן שזהו ביאור על אומרו 'כבוד אכבדך', שזה יהיה ענין הכבוד שכל אשר תאמר אלי אעשה, כדרך איש מכובד שהכל נשמעים לדבריו. אבל באומרו 'וכל' מורה שהוא מאמר בפני עצמו, והכוונה בנתינת השכר כמה שרוצה, להיות ידע בלק בבלעם כי נפש רחבה הוא, ועיין רש"י ז"ל.

ואמנם צ"ד מדוע בתשובת בלעם אמר (שם:יח) "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל וגו'', ולא הזכיר ג"כ ענין הכבוד שהבטיחו, והיה לו לומר אם יכבדני בלק מאד ואם יתן לי כו', האם נאמר שלא היה בלעם רודף אחר הכבוד כלל עד שלא החשיב קבלת הכבוד למאומה עד גדר בלי להזכירו במאמרו כלל, הלוא בלק שהיה מכירו, אילו ידע שאין רשע שהוא רודף אחר הכבוד לא היה מבטיחו שיכבדו מאד. וכמדומה שקושיא זאת הוקשה לרש"י ז"ל, ולכן ביאר כי אומרו 'כבוד אכבדך' קאי ג"כ אנתינת שכר הרבה, כי כן פירש ז"ל: יותר ממה שהיית נוטל כו'. אמנם שטח פשט הפסוקים אין מורה כך.

עוד יש לדקדק, כי בבוא בלעם אליו אמר לו (שם:לז) "למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך", והלוא אחרי שראה בלק מתשובת בלעם הראשונה שלא החשיב הכבוד למאומה, כי לא הזכירו כלל במאמרו, ונפשו אוותה לו מלא ביתו כסף, הוה ליה לבלק לומר, האמנם לא אוכל ליתן לך מוהר ומתן. ולפירוש רש"י ז"ל במאמר כבוד אכבדך, אפשר ג"כ שיפרש כך גם במאמר לא אוכל כבדך, דקאי על מוהר ומתן, אבל הוא דחוק. ורש"י ז"ל עצמו מודה, שהרי כתב שם: האמנם לא אוכל כבדך - נתנבא ססופו לצאת ממנו בקלון. הרי דשם בכבוד ממש דיבר, וא"כ מסתמא גם כבוד אכבדך בכבוד ממש דיבר. ונראה כי מקראי קדש הללו מגידין גודל רשעתו של בלעם [ורום] גבהות עיניו.

זאת מענותותו לקבל כבוד מעמו ישראל, ומיד שיקבל על עצמו האיש הישראלי לעשות כל מעשיו לשם שמים, דהיינו בשביל כבודו יתברך שמו, אזי מרוב ענותותו מקבל הכבוד ממנו, וממתין כביכול עד שיכבדהו. ואין המלאכים אומרים שירה עד שיאמרו ישראל תחילה (חולין צא:). ואז כשמקבל האדם כך על עצמו, אזי בכדי שלא יהיה הכבוד מאדם ערום וסכל, לכן ה' ילבישהו ברוחני וגשמי, ומעטר נשמתו ביראת שמים ושכליות.

וזהו שאמרו חז"ל (שיהש"ר ה' ב') שיפתח האדם כמחט של סדקית כו'. והוא מה שאמר הכתוב (דניאל ב: כא) "יִהְיֶה חֲכֵמָתָא לְחִכְמִין" ירצה כי כאשר האדם יש לו חכמה זו שרוצה לכבד ולהדר ליתברך שמו, אז מלבישו חכמה כדי שלא יהיה הכבוד מאיש שוגה ומפתי, וכן מלבישו בגשמי כדי שיהיה מחשבתו פנוי אל ה'. וע"ז אמרו רז"ל (אבות פ"ג מ"ה) המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. הרי שהכבוד שברא לשמו הוא עצמו רוב ענותותו.

ואחשוב שעל זה אמרו רז"ל (עי' מגילה לא.) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותותו. ירצה, כי מה שהאנשים מגידים גדולת ה' ומשבחים ומפארים אותו, מזה ניכר ונראה רוב ענותותו. ועל ז"א (תפלת ייתן לך) דבר זה כתוב בתורה כו', ירצה כי אחר שהגיד היותו אלקי האלהים ואדוני האדונים כו' הוכרח להגיד אח"כ עושה משפט גר כו', לבל יהיה לפלא הגדת גדולתו יתברך שמו, כי אין ראוי לאדם לכבדו ולהדרו. לכן לתרץ זאת אמר כי זה הוא מרוב העונה אשר אצלו יתברך שמו עונה האמיתית, כי דרכו להשתמש דוקא בכלים נשברים, ולכן עושה משפט העשוקים והנשברים, כי הם הם כליו ומקורביו.

הדרך ולא הניחו עבור משם עד שיחלק לו כבוד. והנה המלך ההוא נתבייש מאד, ובאמת הוא לו לחרפה ובזו לקבל כבוד מאדם הערום ההוא, וכל עבדיו רצו להדפו לאיש ההוא ולהשליכו מעל פני המלך אל אחד הפחתים והבורות אשר ימות שם, כי חייב את ראשו למלך על אשר מלאו לבו לחלוק כבוד למלך האדיר ההוא, כי בושת גדול הוא למלך.

אכן המלך לפי רוב הענוה שהיה בו, אמר לעבדיו אל נא תרעו, אחר שהוא רוצה לכבדני מחויב אני לקבל מאתו הכבוד ולהמתין בזה עד אשר יעשה זה חלוקת הכבוד כפי השגתו. ואמנם בל יהיה לי לבושת אשר יכבדני אדם ערום מבלי לבוש – מהרו קחו לבושים מבית גנזי והלבישוהו. וכן עשו עבדיו, ואחרי כן צוה המלך ויתנו לו מוהר ומתן על הכבוד אשר עשה לו. וכראות עבדיו דבר זה הבינו רוב הענוה של המלך, על קבלתו הכבוד מהאיש ההוא והלבישו ונתן לו מוהר.

וכן הוא ענין הזה, כי מלך מלכי המלכים הקב"ה כאשר ברא אדם על הארץ, ורצה אשר יעבדהו בכדי שיקבל שכר ולא יהיה ענינו נהמא דכיסופא. ואמנם אם יצדק איש מה יתן לו, ואין זה רק שחולקים כבוד ליתברך שמו כל אדם לפי דלת שכלו והשגת ידו. והאמת כי לא יאות לילוד אשה הנוול ערום ברוחני וגשמי הכל ערום מבלי לבוש, לא יאות לו כלל לכבד ולהדר למלך הכבוד. וע"ז אמרו המלאכים (סנהדרין לח:): "מה אנוש כי תזכרנו כו' וכבוד והדר תעטרהו" (תהלים ח:ה-ו), ו"ל איך תעטר לילוד אשה בכבוד והדר, היינו שיכבד ויהדר למלך הגדול הגבור והנורא.

ואמנם היות העז והענוה לחי עולמים, היה

וזהרין עצם השמים לטוהר מעשה לבנת הספיר, ומתוכם ניכר גדלו וכבודו יתברך שמו. ואולם השמים אין מקבלים כבוד עצמם ח"ו, רק ששים ושמים לעשות רצון קונם וכבודם הוא רק כבודו. וזה שאמר כי מה שהשמים מספרים וזהרין הוא כבוד א"ל.

ואחשוב שזהו הכוונה בנוסח התפלה (תפילת עמידה דימים נוראים) ובכן תן כבוד ה' לעמך. שיש לדקדק כי אל ה' הוא מדבר, והיה די באומרו תן כבוד לעמך. ויתכן, כי אנו משתוקקים יגלה כבוד מלכותו עלינו, ויתגדל כבודו על ידינו בהתרבות כבודנו בעיני

ולמעם זה נקרא יתברך שמו 'מלך הכבוד', כי לא יאות כבוד לשום נמצא רק אליי יתברך שמו, כי הכבוד שנותנים לו הוא בעצמו רוב ענותותו. משא"כ כל הנמצאים כשנותנים לו כבוד והדר, הוא מתכבד בו והוא לו לתפארת, לכן לא יאתה להם הכבוד.²

ובן על ד"ז אמר (תהלים יט:ב) "השמים מספרים כבוד א"ל, כי ברא ה' השמים וכל צבאם שיוכר גדולתו באמצעותם, וכמו שאמר הכתוב (ישעי' מ:כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". ובזהר הקדוש פי' 'השמים מספרים' מלשון ספיר, דנהרין

² ואמנם מצד מה יתכן ג"כ כבוד לנבראים, והוא ממה שמבואר בשו"ע (יו"ד סי' רמ"ב סעי' כ"א) שאין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו. ואם הרב מכבד בעצמו להתלמיד, ראוי גם לאחרים שיכבדוהו. והטעם כי מזה מובן שהרב חפץ בכבוד תלמידו, כי מגדולת התלמיד ניכר גדולת הרב. וזה כאשר מכיר הרב שהתלמיד הוא איש משכיל ומואס בכבוד מצד עצמו, ומה שמקבל הכבוד מהמכבדים לו הוא רק לכבוד רבו כדי שעי"ז יתרהב ויוכר יותר כבוד רבו, אז אין הרב מקפיד בכבוד התלמיד, כי כבוד התלמיד הוא כבודו. משא"כ כשמכיר שהתלמיד חפץ בכבוד מצד עצמו, אז מקפיד אם יכבדו התלמיד בפניו.

ועל ד"ז אמר הכתוב (שמ"א ב:ל) "כי מכבדי אכבד", ירצה כי יאות הכבוד לחכמים וצדיקים, והם מקבלים על עצמם הכבוד ההוא עם היותו היפך טבעם, כי הכבוד מאוס אצלם, ובטבעם בורחים מאד מהכבוד, כי הם שפלים בעיניהם, רק לכבודו יתברך שמו מקבלים הכבוד ההוא שעי"ז יתאוו האנשים לתורה ומעשים טובים, ומתוך שלא לשמה בא לשמה. וגם שע"י שהם מכובדים יהיו דבריהם נשמעים לתורה ולתעודה. וגם שע"י כבודם ניכר יותר כבוד המקום - לזאת נושאים עול הכבוד על עצמם עם היותו עליהם למשא כבד מצד טבעם, ואז הכבוד שמכבדים להם אינו כבודם כלל כי אם כבודו יתברך שמו.

ועל ד"ז נצטוינו לכבד החכמים והצדיקים, והשי"ת בעצמו מכבדם ומשפיע להם, כי כבודם נקרא כבוד ה'. וזהו 'כי מכבדי', ר"ל אותם החכמים אשר הם מכבדים רק אותי בקיבול הכבוד שחולקים להם, לאלו 'אכבד', שאני בעצמי מכבד אותם וגם אני משפיע להם, כענין הרב שבעצמו מכבד לתלמידו ועי"ז כל האנשים מכבדים אותו, וכאמור.

וזהו שאמר הכתוב (ישעי' כד:כג) "ונגד זקניו כבוד", ר"ל כי הזקנים דהיינו החכמים, כמו שאמרו רז"ל (קידושין לב:) זקן זה שקנה חכמה. הכבוד הוא דבר מתנגד לטבעם, רק נושאים עול הכבוד לכבודו יתברך, ולכן חובה לכבדם.

וכן על ד"ז אמר הכתוב (שמות כג:כא) "השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרב". והענין, כי עשה ה' הברואים הגדולים והמכובדים כדי שבאמצעותם יכירו ישראל כבודו וגדלו יתברך שמו, כענין המלאכים והגלגלים. ומצד שאין יצר הרע ביניהם, רק ששים ושמים לעשות רצון קונם בלי מחשבה של כבוד עצמם ח"ו, ולכן אף שמדת הענוה גורמת לעבור על פשע ולמחול למכעיסו, מ"מ בהיות המלאך שלוח מאתו יתברך שמו, וכבודו הוא רק כבוד ה', לכן לא יעבור על פשע, כי אין הפשע נגדו כלל רק נגד יתברך שמו. וזהו "כי לא ישא וגו' כי שמי בקרב", והבן.

נתן מקום לילוד אשה ערום ויחף לשבחו ולכבדו.

ובמו שפירש האלשיך (תהלים קמה:א) "תהלה לדוד ארוממן אלקי המלך", לומר שמה שאני מרומם לו יתברך שמו, אינו תהילה אליו בעצם אלא הוא תהילה לדוד, ולכן לא יאות הכבוד רק אליו. אלא שנצטוינו ג"כ לכבד הצדיקים והחכמים להיותם בעצם רחוק מכבוד, ולכן כבודם הוא עצמו כבוד ה'. ולכן מציינו כי מי שמכבד את הצדיקים הוא מכובד על ידיהם כמו הנותן כבוד ליתברך שמו. וכמו שאמרו רז"ל (חולין מה, מגילה כח.) איתיקורי הוא דמיתיקרו בי. ורמזו על זה (אבות פ"ד מ"א) איזהו מכובד המכבד את הבריות.

ובהיות החכם הצדיק בבחינה זו שאמרנו שכבודו הוא כבוד ה', אזי השי"ת משפיע לו כבוד. משא"כ החפץ בכבוד מצד עצמו, אז הכבוד שנותנים לו הוא כבוד עצמו לא כבוד ה', ואז המכובד מתכבד בהכבוד לא המכבד. לכן השי"ת מרחיק מעליו הכבוד, כענין כל הרודף אחר הכבוד כו', כ"ז יצא מכלל דברינו.^א

העמים, וידעו כל באי עולם כי הוא אלקים אמת, כמו שנתגלד כבודו ע"י צבא מעלה.

אך להיות שאין בצבא מעלה יצר הרע, ואין בכבודם שום מחשבה אחרת רק כבוד ה'. משא"כ האדם שיש בו יצר הרע, יש לחוש פן בהתגלד כבודו יהיה בזה לנו איזה הנאה מכבוד זה. לכן מבקשים אנו מאתו יתברך שמו שיתן לעמו כבוד ה', שכל הכבוד שיקבלו לא יהיה בלכם שום נטות מחשבה שישגו הנאה מגודל כבודם, אלא שלא יהיה לנו שום תענוג רק במה שע"י כבודו נתגלד כבודו, ואז כבודו נקרא כבוד ה'. והיינו תן כבוד ה' דייקא לעמך. וזהו תהלה ליראך - כי תהילה גדולה היא לישראל בהיות כבוד עצמם מאפס ותוהו נחשב להם ואין מגמתם רק כבודו יתברך שמו.^א

ומכלל הדברים יצא לנו כי הכבוד שנותנין למלך מלכי המלכים הוא ענותנותו, ואין זה כבוד המכובד יתברך שמו אלא כבוד המכבד, שזוכה ליתן כבוד והדר למלך מלכי המלכים, ורומז באומרו כי מכבדי אכבד - שאם כפי הנראה הוא מכבד אותי, אבל האמת אינו כן אלא אני מכבד אותו במה שלרוב ענותנותו

^א ועל זה אמרו רז"ל כל הרודף אחר הכבוד כו' (עי' ירושלמי ע"ז פ"ג ה"א), כי מי שרוצה בכבוד אין השי"ת משפיע לו כבוד, כמו הרב שמקפיד בכבוד תלמידו אם כוונתו לכבוד עצמו, לכן הכבוד בורח ממנו. משא"כ הבורח מן הכבוד מצד טבעו, אז הכבוד רודף אחריו, כי יתברך שמו משפיע לו כבוד בהיות ודאי כוונתו ומחשבתו בכבודו לא יהיה רק לכבוד ה', והבין.

^ב והנה הרשע ההוא בלעם היה מחזיק עצמו בפני כל העולם לנביא, כאומרו (כד:ד) "שומע אמרי אל אשר מחזה וגו'", ולאיש כזה יאות לכבדו, ואין הוא מתכבד, אלא המכבד מתכבד בנונתו אליו כבוד. לכן אמר לו בלק ע"י שלוחיו "אל נא תמנע וגו' כי כבד אכבדך" (כב:טז-יז), אמר כפל לשון 'כבד אכבדך', כי תיבת כבד היא פעל יוצא, כמו (שמות כ"ב) "כבד את אביך". ור"ל כי בלק הוא אשר הבין רמאותיה דבלעם וזייפנותיה, כי הוא [בלק] קוסם יותר ממנו, והבין שאם יבטיח בבלעם על הכבוד ייחר לו, כי הוא מחזיק את עצמו מרוב גאותו וגאונו שהכבוד שנותנים לו בני אדם הוא עונה אצלו, רק הם מתכבדים ע"ז, כערך הכבוד שנותנים ליתברך שמו להבדיל.

לכן אמר לו בלק דברים אלו כפי זדון מחשבתו דבלעם. וזהו 'כבד אכבדך', ירצה דמה שאכבדך הוא בבחינת כבד, שאתה תכבד אותי בזה, ועכ"פ הובטח הרשע ההוא מאת בלק בדברים אלו על הכבוד. ובלק ידע האמת שהרשע ההוא רודף אחר הכבוד ולכן יחשוק לבוא, והבטיח "וכל אשר תאמר אלי

בהקדם דברי נועם מגדים כבוד התורה (ריש פ' האינינו) ששמענו לפרש הכ' 'והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי וגו' (הושע ב:א), דמאי 'במקום', 'תחת אשר יאמר להם לא עמי כו' ה"ל למכתב.

והכוונה ע"ד כל הדר בחו"ל כאילו אין לו אל-ה. ובמדרש איתא דלעתידי יתקדש כל חו"ל בקדושת ארץ ישראל, ואר"י קדושת ירושלים כו'. וזהו 'במקום אשר יאמר וגו'', דהיינו בחו"ל, דהדר שם עתה נאמר עליו 'לא עמי', כאילו אין לו אל-ה, יאמר לעתידי שיתקדש חו"ל בני א-ל חי. וניחא תיבת 'במקום', כן שמענו. ומעתה מיושב דברי הילקוט, דאחר שהבטיחם ה' 'בדד ינחנו' להורישם מסוף העולם עד סופו. ושמא תאמר מה מתנה הוא זו נחלת חו"ל, והלוא הדר שם כאילו ע"ז, וכמאמר דוד המע"ה "כי גרשוני וגו'" (ש"א כו:ט). לז"א 'ואין עמו אל נכר' (דברים לב:ב), שלא יהיה בכס בני אדם שעובדים ע"ז - גם הדרים בחו"ל לא יחשבו כעובדי ע"ז. והיינו כדאמור לעיל שיתקדש חו"ל בקדושת ארץ ישראל כנ"ל, עכד"ק.

ולבן בסוף הדברים (כד:יא) אמר לו בלק עוד לקנתו 'אמרתי כבוד אכבדך' דייקא, שאמרתי כפל 'כבוד אכבדך', שזה מורה כמו שאתה מחזיק עצמך לנביא וחסיד באופן שהכבוד שאתן לך איננו כבודך, אלא בחינת כבוד ה', והאנשים המכבדים אותך הם הם המכובדים בכבוד ההוא, שלזה מורה כפל 'כבוד אכבדך'. ולאיש כזה הכבוד ורודף אחריו כי ה' משפיע לו כבוד מכל עבריו. ועכשיו נתגלה קלונך שאין הדבר כך, כי הלוא אתה רואה 'והנה מנעך ה' מכבוד' - שהכבוד בורח ממך, וה' מסלק הכבוד מאתך, מזה נתגלה קלונך שאתה רשע ורודף אחר הכבוד וכבודך הוא כבוד עצמך. כי מי שהוא באמת בורח מהכבוד ה' משפיע לו כבוד הרבה, ונכון וק"ל. ע"ש

אחרי ימים הקדושים ר"ה יוה"כ מרגיש עצמו כלא ממש בלי שום מעשים טובים. אין מילין לומר להלל ולהודות שזכינו לעבוד הש"י, נתן לנו הקב"ה מצות סוכה זכר לענני הכבוד כנ"ל.

הראנו את כבודך

לבאר ענין קדושת ארץ ישראל בסוכה

אעשה" (שם), לענין קיבול פרס. ולכן השיב הרשע ההוא, "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וגו'" (שם:יח), ולא הוכיר כלל ענין הכבוד שהובטח, מאחר שלגסות עיניו אין הכבוד גמול אליו כלל, אלא זה יהיה כבוד לבלק, וכאמור.

ואמנם בבוא הרשע ההוא וחרה אף בלק בו בהיותו יודע זייפנותיה, וכמו שאנו רואין (כב:מ) 'ויזבח בלק בקר וצאן', ופירש רש"י ז"ל דבר מועט, לכן אמר לקנתו מדוע לא באת אלי 'האומנם לא אוכל כבדך' (שם:לו), 'ירצה האם אמת כמו שאתה סבור שלא אוכל כבדך כאשר לא יוכלו בני אדם לכבד לה', כי הכבוד ההוא הוא כבוד האנשים, כן אתה סבור מרוב גאונוך שלא אוכל כבדך' דייקא, שלא יהיה הכבוד שלך אלא שלי, אין האמת כך כי אתה רודף אחר הכבוד וכבודך אינו כבוד ה', ואפילו המעט מהכבוד שאתן לך תהיה אתה המתכבד לא אני, ולכן שלח לו בקר וצאן דבר מועט.

ולכן פירש רש"י ז"ל האומנם לא אוכל כבדך - נתנבא שסופו לצאת ממנו בקלון, ולכאורה היכא רמיזא. ולדברינו יבוא על נכון, כי הגיד לו היותו רודף אחר הכבוד וכבודו אינו כבוד ה', ואיש כמוהו הכבוד בורח ממנו, וכמו שאמר הכתוב (חבקוק ב:טז) "שבעת קלון מכבוד", ר"ל מסיבת הכבוד שאתה אוהב ורודף אחריו, ע"ז שבעת קלון, כי הכבוד בורח מאתו. ממילא בדברים אלו שהגיד לו בלק נתנבא שסופו של בלעם להיות בקלון.

על הלבושין שהלביש אותך הש"י מחלצות, ובודאי בדק אותך הש"י ונמצאת שלם מכל מום, ולולי זה לא הלבישך הש"י בזה כאשר לא הלביש את הערב רב במדבר בענני כבוד.

ובזה יונח לך אשר דוקא בחג הזה אומרים זמן שמחתינו, דבחג השבועות נאמר "ושמחת לפני י"י אלקיך" (שם:יא), כביכול אנחנו מחוייבים לשמחנות בשמחת הש"י וכמו"ש לעיל, משא"כ בחג הזה 'ושמחת בחגך' הוא זמן שמחתינו וכנ"ל.

סידורו של שבת: ביאור ופרוס עלינו סוכת

ועל זה דברי סידורו של שבת (ח"א שורש ב' ענף א' הקדמה עלה ט') כו' וכ' הב"י ע"ז כ"כ הכל-בו (סי' כ"ד) בתנחומא מצאתי כל מילי דשבת שנים - שני כבשים מזמור שיר ליום השבת, לחם משנה, ולכן אנו מדליקין שתי נרות, עכ"ל. ועלינו לפרש את דבריהם ולבאר תוכן אופני עניניהם מה שרמזו ז"ל בלשונם הצח לשון הזהב, ואיך שיש להם סמך וכוונה אחת עם דברי חכמי האמת. והוא: כי הנה ידוע אשר מדת היסוד שמו 'שלום', כמאמר הכתוב "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כה:יב). והוא עבור שבו נעשה שלום בפמליא של מעלה מזמנת שהוא הוא המקבל כל בחי' הגבורות והחסדים מכל המדות, ובו נמתקים הגבורות בחסדים. ועל שם זה רומז על מדה זו שם הקדוש שד"י, על שם שאמר לעולמו די, כלומר די לצרותיהם עבור שהגבורות נמתקים בו.

ולזאת בלילה הזה שאנו עושין הכל שישתנה הלילה הזה מכל הלילות של חול להסיר הדינים הנמצאים בכל הלילות ולהמתיק הגבורות דקדושה להיותן נכללין ברחמים. אנו מתפללין ואומרים 'ופרוס עלינו סוכת שלומך', שיפרס גם עלינו את בחי' השלום, שיהיה נעשה שלום גם בפמליא של

ובזה מוכן כי העיקר ישיבת סוכה נחשב כדר בארץ ישראל דיש לו אלורה. וזהו הכוונה שסוכה יש בה אויר ארץ ישראל, יש בה אלורה צלא דמהימנותא.

בני יששכר: צלא דמהימנותא

דברי הבני יששכר (חודש תשרי מאמר י') לזה מצות סוכה הוא בכל שנה ושנה דמיון ענני הכבוד הוא אחר יום הכפורים, להורות שכבר נבדקו ישראל, והם נקיים מכל עון וסיג וחלאה והם מלאין מצות כרימון. לזה באברתו יסך עלינו ותחת כנפיו נחסה לישב בסתר עליון נד' פעמים דופ"ן בצירוף סכ"ך בגימ' סת"ר (עיין בספר ברית כהונת עולם מאמר סכת שלם פ"א). והנה היושב בסתר עליון [היינו בסוכה כנ"ל יזכה אשר] בצל שדי תלונן [צל נקרא מילוי האות, כי כמו הצל מתחייב מן האדם ממילא כן המילוי מתחייב מן עיקר האות]. והנה המילוי של שד"י הוא י"ן ל"ת ו"ד בגימ' סוכ"ת דר"ד.

ממילא כך יתפרש הכתוב, "יושב בסתר עליון" (תהלים צא:א), מי שמקיים מצות סוכה הנקרא 'סת'ר' כנ"ל, הנה לעתיד בצל שדי תלונן, יזכה להתלונן בסוכת דוד. וזה שיש לפרש הטעם הנאמר בתורה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות (ענני הכבוד) הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כג:מג) דייקא ולא הערב רב, כי בני ישראל נבדקו ונמצאו נקיים והלבשתיים בכסות ומלבושי כבוד וכו', וידעו זאת לדורותיכם, היינו דורות הבאים כאשר תשבו בסוכות כי הוא סימן שבדקתי אתכם ויצאתם במשפט בדימוס נקיים מכל סיג. וזר לא יתערב בשמחתכם, כי הלכה היא בודקין לכסות וכמו"ש לעיל.

וזה שצינו הש"י בחג הקדוש הזה 'ושמחת בחגך' (דברים טז:יד) - חג שלך, שהוא שמחה לך, נקרא חג הסוכות על שם הסוכה המורה

לעמא קדישא, הואיל וסוכת שלום פריסא על עמא, דהא תנינן בכל אתר דסוכת שלום אשתכח סטרא אחרא לא אשתכח תמן, עד כאן:

ה. וההגנה והפריסת הסוכת השלום עלינו להציל אותנו מכל רע ומסט"א ומדינין תקיפין ע"י מה שהקב"ה מסתיר אותנו בסתר עליון ובצל שדי נתלונן. רמז הקב"ה למשה רבינו ע"ה בהבשורה של 'אהיה אשר אהיה' (שמות ג:יד) לומר שאהיה עמהם בכל עת צרתם להצילם ולהגין עליהם בפריסת ענן כבודו. ולכן בהשתי פעמים אהיה מרומז השם שדי, דהיינו כשיתמלא אהיה א' במילוי יודי"ן (161) וא' במילוי ההי"ן עם ב' כוללים (153) עולה מספרם שי"ד, מספר השוה עם שם שדי, שיאמר ע"י פריסת השלום די לצרותינו להציל אותנו מכל רע ויפול מצדך אלף ורבעה מימין, 'ושלומת רשעים תראה' (תהלים צא:ח), והכל ע"י מה ש'עליון שמת מעונך' (שם ט). והסתיר אותנו בסתר עליון ובצל שדי שרומז על דרגת ומדת היסוד אשר שמו 'שלום' כמבואר למעלה:

ו. והנה ידוע מדברי הזוה"ק בכמה מקומות אשר בעובדא ומלולא תליא מילתא (זח"ב ל"ה ע"ב), וכל מה שאנו צריכין לעשות לעורר למעלה אינו מתעורר כי אם ע"י בחי' דיבור ומעשה אחר כוונת הלב. לכן אנחנו עתה שרצונינו להתעורר שיופרס עלינו סוכת השלום ג"כ, תיקנו חכמינו ז"ל בחי' דיבור ומעשה. והדיבור הוא מה שאנו מתפללין 'ופרוס עלינו' כנזכר.

והמעשה, הנה הוא נעשה ע"י הדלקת הנרות של שבת, והנרות הללו אנו מדליקין לרמז על שתי פעמים 'נר' שהוא מספר ת"ק. ומספר הזה רומז לשם שדי כמ"ש התוס' (חגיגה יב.) כי בשידי יש ג' אותיות שי"ן דל"ת

מטה ע"י מה שהגבורות יהיו נמתקים בחסדים עלינו:

ד. ולבאר עוד הלשון של פריסת סוכת השלום, ולא אמר 'לתת עלינו את השלום' או 'ברכנו בשלום', ומה הוא לשון פריסה. ויתכן בביאורו: כי הנה בעת הרחמים ונתינת השלום עלינו, נעשה ה' אלקינו עלינו ברחמי הגדולים כדוגמת האם החופפת על בנה הצריך לאמו. בלבושיו בבגדי' לכסותו ולהגין עליו מקור וחום ומזרם ומטר לגודל רחמיה של בנה. כן ה' אלקינו יגן עלינו ומפריש כנפיו עלינו ובאברתו יסך עלינו לחסות תחת צל כנפיו, והכל כדי לשמרנו ולהצילנו מפח יקוש מדבר הוות: כמאמר הקרא "כנשר יעיר כנו על גוזליו ירחף" (דברים לב:יא). ואומר "פרוש כנפיו יקחהו ישאها על אברתו" (שם).

והוא דוגמת הסוכה שאמר הקרא "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את ב"י בהוציא אותם מארץ מצרים" (ויקרא כג:מג). והוא ענני כבוד שהקיפם במדבר לבל יכס שרב ושמש ולהצילם מכל רע. כמ"ש (טור ושו"ע אר"ח סי' תרכ"ה) לכן לעתיד נאמר (ישעי' ד:ו) "וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר". והוא כינוי לבחי' הרעות המתרגשות לבוא לעולם ונצרכין לפריסת הסוכה.

ועל כן אנו מתפללין בעת הכנסת שבת לפרוס עלינו את סוכת שלומו, שהשלום הנעשה עתה בין המדות שנמתקים ונכללים כולם יחד הגבורות בחסדים, יהיה נעשה עתה עלינו כדרך פריסת הסוכה, שיהיה נפרס עלינו צל כנפי השכינה כדוגמת האם המרחפת על בניה וחופפת עליהם להגין עליהם מכל צד. כמבואר בזוה"ק (ויקהל ר"ה ע"א) סוף סוף נטירו אשתכח בההוא ליליא

וע"ז נכתב בחוץ על המזוזה כדי לשמור מלבוא הרע בפתחי ישראל. כש"כ דכש"כ כאן בהנרות שגם זכות שבת מסייעתן עם מה שרומזו בהו שם שדי הזה, ודאי בדליקתן ובהארתן מתגרשין ומסתלקין ובורחין כל קליפת החיצונים והרע והסט"א אשר בבתינו מהעצבון ודאגת ימי החול, שדרך הרע להיות שורה במקום העצבות היפך הקדושה אשר נאמר בה 'עוז וחדוה במקומו' (דה"א טז:כו).

ובהארתן מאירין הבית באורה של שמחה וחדות שבת ושלוח והשקט בבתינו. ונשבות מתוכה ריב ומצה, ואש המחלוקת והבערת אש של מצות הנרות נעשה אש אכלה אש של היצה"ר והכעס והמחלוקת. ונתקיים בנו 'לא תבערו אש בכל מושבתיכם' (שמות לה:ג), שבכל מושבת הבית שלנו לא יבער שמה אש זרה מבחי' היצה"ר:

ח. **וזה** שאמר ז"ל (שבת כ.) בכל מושבתיכם אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד. פי' ע"י מדורת האש של הנרות החשובה לפני המקום ב"ה כמדורת בית המוקד של קרבנות המזבח, אתה מבעיר ומכלה האש של מושבתיכם. והן מאירין להרבות שמחה וחדוה ואור שלום ביתו.

תיקון הבית הזה הוא כעין תיקון גוף האדם שביארנו (בשורש הקודם ענף ג') כדי שיוכל הקדושה עלינוה לשרות בו, אף כאן צריך הוא אל תיקון ביתו להיות 'לא תביא תועבה אל ביתך' (דברים ז:כו) כדי שיוכל אור השבת לשרות בו. וענין זה מרומז בזוה"ק (בשלח מ"ז ע"א) וז"ל, 'ועל דא וקראת לשבת עונג' (ישעי' נח:יג) דיזמין ליה לפתורא מתקנא כדקא יאות, דיזמין ליה לביתא מתקנא כדקא יאות וכו'.

ויותר מפורש בתיקוני זוהר (תיקון עשרין וארבעה) וז"ל, ובההוא ביתא דקא אשכחן

י"ד. תסיר אותיות השורש שהוא שדי וישאר י"ן ל"ת ו"ד גי' ת"ק, ע"ש. ואנו מדליקין את הנרות של מצות האלו לעורר על ידן להיות אור יאיר לנו מבחי' השם שדי שמרומז בהנרות שהקב"ה יאמר די לצרותינו, ויפרס עלינו סוכת שלומו מבחי' המתקת הגבורה הנעשה בשלימות במדת היסוד ששם שדי רומז עליה ושמו שלום.

וע"י מצות העלאת הנרות יתעורר להאיר אור גדול למעלה שיהיה נעשה ההמתקה הזאת בשלימות גדול, ושיהא נעשה שלום בפמליא של מעלה בהתכללות הגבורות בחסדים כן למטה עלינו בפריסת שלומו, ויגן על עמו ישראל בשלומו הטוב.

דברינו אלה מרומזים בזוה"ק (בראשית מ"ח ע"א) וז"ל, ת"ח בשעתא דישאל מברכין ומזמנין להאי סוכת שלום אושפיזא קדישא, ואמרי הפורס סוכת שלום כדין קדושתא עילאה נחתא פרישת גדפהא עליהו דישאל, ומכסיא לון כאמא על בנין, וכל זינן בישין אתכנישו מעמא, ויתבי ישראל תחות קדישתא למאריהון. וכדין דא סוכת שלום כו' נר של שבת לנשי עמא קדישא אתיהבת לאדלקא. ורזא דמלה האי סוכת שלום מטרונית דעלמא היא וכו' ע"כ.

הרי מבואר שם ענין הפריסת סוכת שלום והכי שנר שבת רומז לזה. ובדברינו תבין היטב איך שנרות שבת רומזין לזה הבחי' השלום כנזכר:

ז. **ויען** עבור שע"י הפעולה הנעשה בהנרות גורם להארת שם הקדוש שדי. והשם שדי הוא הפועל בקרב הארץ להיות כל הסט"א ואחיות החיצונים נבדלין ונפרשין ומסתלקין ובורחין מפתח בתינו וזר לא יקרב באהלינו. כמ"ש (בכוונת האר"י ז"ל) במצות המזוזה שנוטריקן שם הזה הוא שומר דלתות ישראל.

ושני פעולות האלו נרמזים בדברי רז"ל שהבאתי למעלה, וכל א' מהם מרמז על אלו ב' הפעולות. כי הנה מ"ש רבא פשיט' לי נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. כוון בדבריו לקרותו 'נר ביתו' על שם האמור בדברינו שנעשה בשביל תיקון הבית להאירה באורה של קדושת שבת. ואמר שעדיף משום שלום ביתו, שהבית עצמו מרגיש בהשלום ע"י בריחת והתגרשת הסט"א ממנו. וגם שלום בבני הבית כפרש"י שם, שהנרות מביאין שלום בין איש לאשתו, והוא מורה על בחי' האחרת האמור בדברינו למעלה שהוא מצד המתקת הדינים ושלום בפמליא של מעלה.

ובן נעשה בפמליא של מטה בפרוס עלינו סוכת שלומו נעשה אחדות וחייבת אהבת ריעים זה לזה. כידוע אשר דרך הקדושה להתאחד זה עם זה ביחוד גמור, והיו לאחדים ממש ע"ד מאמר רז"ל (סנהדרין עא:): כינוס לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם. ולזה נכון מאמר רבי אבהו (שבת שם) מאי 'ותזנח משלום נפשי' (איכה ג:ז)? זו הדלקת נר בשבת. כי כל ענין הדלקת הנרות רק למען השלום - שלום ביתו ושלום נפשו בהאיר עליו מבחי' סוכת שלום הכל כמבואר.

לבן המצוה החשובה הזאת של הנרות מאן דמוסיף להאיר באורן מוסיפין ליה שלום מכל צד ונסתלק ונתפרש ממנו ומביתו כל בחי' הסט"א. ונתרבה אורו בכל מקום מושבו, וזוכה שיהיה לו בנים מאירין באור התורה, כמאמר רב הונא שם (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין לו בנים תלמידי חכמים'. וכמעשה דרב הונא דרב חסדא (שם) דהוי חלפי אפתחא דר' אבין נגרא ובי נשא דרב שזובי, וחזיא דהוי רגיל בשרגא טובא. אמרו גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מניה רב אידי בר אבין ור' חייא בר אבין ורב שזובי כדאיתא שם.

דירה דא מתקנא כו'. מנרתא בדרום ושולחן בצפון ומטה בין צפון לדרום: אמרין אלין מלאכין דקא נחתין עם שכינתא לית דין אתר הדיוט אלהין אתר דרעוא ב"י מן קדם ה' כו' ובביתא דלאו אינון מתקנין כו'. אושפיזין אמרין לאו איהו דא דירה דישראל דאתמר בה 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם' (שמות לא:טז) 'לדִרְתָּם' כתיב מלשון דירה.

ורז"ל (שבת קיט:): אמרו, תניא רבי יוסי בר' יהורא אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו - א' טוב וא' רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת, מלאך טוב אומר 'הי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו: ואם לאו וכו'. וכן הוא בטור ושו"ע (או"ח סי' רס"ב) בלשונם, ויסדר שלחנו ויציע המטות ויתקן כל עניני הבית כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מביהכ"נ ע"כ:

הבל מורה על תיקון הבית שהזכרנו למעלה, שהוא ענין גרישת הסט"א והרע ממנה, והכל ע"י הארת הנרות להאיר את הבית באורה של שמחה ועונג שבת. ונמצא מבואר בדברינו ששתי פעולות פועלין הארת והדלקת הנרות: א' שמצד הארתם יתגרש ויסיר מן הבית הרע והסט"א אשר בו מעצבון ודאגת ימי החול, ולהאיר את הבית באורה של שמחה להיות אור של שמחה להיות אור במושבותם להרבות שמחת וחדות אור ביתו.

והפעולה השניה הוא ענין פריסת הסוכת שלום הנעשה ע"י הנרות ושלום יעשה בפמליא של מעלה להיות הגבורות נמתקים ונכללים בחסדי המקום ב"ה. ושלום בפמליא של מטה להגין עלינו מכל צרותינו ולשמרינו להסתירנו תחת צל כנפיו להאיר פניו אתנו סלה להאיר עלינו ממקור החיים והשלום:

והכתוב אומר "אני אל שדי פרה ורבה" (בראשית לה:יא), ע"כ: הרי שתלה ענין הפרה ורבה לשם שדי הנכתב מקודם:

ואף אנו נאמר, דמה שמסיים אח"כ 'ומלכים מחלצין יצאו', הכל קאי על למעלה אשר ע"י הארת השם שדי יזכה לבני מלכים, מאן מלכי רבנן כמ"ש רז"ל (גיטין סב.). וגם פרה ורבה ירמוז לזה, כי 'ורבה' ירמוז על רביותן במעלותן ואור תורתן וידעתן ברזי התורה. כי 'רבה' הוא מספר 'אור' ומספר 'רד' במספר השוה. ולכן הזהיר ורגיל בנרות אלו, ומכוין בהם למה שבארנו למעלה ושמורים למספר ת"ק נגד מילוי שם שדי הנזכר, הנה הוא זוכה לברכות 'אני אל שדי פרה ורבה' עד 'ומלכים מחלצין יצאו'.

ואפשר לזה כוון המשורר בזמירות שבת, הרחמן הוא יברך את עמו בשלום ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות. הנה לא הזכיר בדבריו שום ברכה אחרת, רק בנים עוסקים בתורה. כי ע"י ברכת השלום הרומו לשם הקדוש שדי ע"י זוכין לבנים מאירין בתורה ועוסקים בתורה ומצות ה' עבור מה, שעל ישראל שלום כאמור:

השי"ת יפרוס שלום עלינו ועכע"י וירושלים, ובקרוב נזכה להגאולה שלימה וגמר חתימה בבני חיי ומזוני ריחי בב"א.

ובן הוא בזוהר הקדוש (בראשית מ"ח ע"ב) ואתתא בעי בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת, דהא יקרא עלאה הוא לה וזכו רב לגרמא למזכי לבנין קדישין דיהון בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא, ויסגון שלמא בארעא ויהיבת לבעלה אורכא דחין, בגין כך בעיא לאזדהרא ביה:

מ. ומעם הגון אמרתי על מה שסמכוהו חכמים זה אל זה דבשביל הדלקת הנרות יהיה לו בנים ת"ח. ורש"י זללה"ה נדחק שם בפירושו, שפירש משום דכתיב "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו:כג), ע"י נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה. ולפי מסקנת הגמרא שם משמע דקאי על נר שבת לבד. שאמר שם דביתהו דר"י הות מאחרא ומדלקה לה וכו' עד ובלבד שלא יקדים ולא יאחר, והא ודאי דקאי על נר שבת לבד. ורש"י גופי' פי' על דהו' רגיל בשרגא (בשרגא דשבת) ע"ש.

ועוד יש להעיר אם הוכחת רב הונא הוא מזה הפסוק, לימא דהוא בעצמו יזכה לאור התורה, כי מחמת שהוא עוסק בנר מצוה יזכה לתורה אור, ומנין לו שיהיה לו בנים ת"ח. אכן לכל דברינו הנאמרים למעלה יש בזה טעם יפה לסומכן אהדדי, כי הנה כתב בספר הקדוש רזיאל וז"ל, מילוי שדי הוא ת"ק, כי משי"ן יצא י"ן ומדל"ת ל"ת ומיו"ד ו"ד, הרי ת"ק. והם איברים שבזכר ונקבה, כי בזכר יש רמ"ח איברים ובנקבה רנ"ב, הרי ת"ק.

ליל שמיני עצרת

הקפת יוסף הצדיק

באצבעו, [היינו] בשם הדעת שהוא אהו"ה במילוי יודי"ן בגימטריא קס"ג [כמנין אצב"ע] כידוע (מגלה עמוקות ואתחנן אופן

כל א' מראה באצבעו

"זה ה' קיינו לו" (ישעי' כה:ט). ובמדרש (תנחומא פ' במדבר סי' כ') כל א' מראה

הבנה וחסות בשביל 'הרודד עמים תחתי' (שם), שה' מודד עם ישראל נגדם, וממילא יוצאים זכאים בדין.

המגי"ד: יגעתי בתורה בעשר אצבעות ולא נהנתי אפי' באצבע קטנה שלי

ואולי הכוונה ביתר שאת לפי מה שאמר רבינו הקדוש ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה (כתובות קד). בספה"ק תורת המגיד (ש"ס כתובות שם) יגעתי בתורה בעשר אצבעות ולא נהנתי אפי' באצבע קטנה שלי. עשר אצבעות נקראים היו"ד שכליים נבדלים, כמו עם אצבע מטלטלין מה שצריך, כך עם המדות נעשה כל דבר כידוע. וזהו עסקתי בתורה בכל י' אצבעות - הם חכמה ובינה וכו', אהבה ויראה וכו' עם הכל עבדתי את השי"ת, ולא נהנתי וכו', על דרך אבר קטן יש באדם, מרעיבו שבע משביעו רעב (סוכה נב:), פי' התקשרות בו ית'. מרעיבו, כשאומר בלבו שאינו מקושר, אזי הוא שבע, פי' מקושר. משביעו, דהיינו שאומר שהוא מקושר, הוא רעב. והברית נקראת אצבע קטנה, מלשון לא כל האצבעות שוים (פסחים קיב:). וזהו פירוש אפילו באצבע קטנה, פירוש בשעת הזיווג (א"ת; א"צ ט; ל"א יב).

תולדות י"י: לפי שהכל עשה לצורך גבוה

ואיתא בספרים (עיין תולדות יעקב יוסף) יעקב מרמז על הצורה ועשו על החומר הן בדרך הכלל, והן בדרך הפרט רבי הכניע לאנטונינוס כנודע (ע"ז י.). וזה בא מחמת שאמר רבי שלא נהנה מעוה"ז אפילו באצבע קטנה. והוקשה להתוס' (ד"ה צנון) הא אמרו רז"ל (ע"ז יא.) זה רבי ואנטונינוס שלא פסקו מעל שולחנם כו'.

אמנם אדרבה אין זה סותר, כי עבור שנשתמש רבי בכל עניני עוה"ז לשם הקב"ה, אז גם אויביו השלים אתו (ע"י משלי טז:ז)

ע"י). ואומר הנה אלקינו זה קרינו לו ויושיענו, היינו על זו הנקודה חלק אלקות קייתי וציפיתי והמשכתי והתאמצתי, וכל צדיק וצדיק יכיר את שלו, והבן.

בראשי תיבות של האצבעות

עוד יש לומר אפשר בהקדם מה שכתב בספר ויעש אברהם (פ' וישלח) עה"פ ויעבור את מעבר יב"ק (בראשית לב:כג), כתב האר"י ז"ל דשם יב"ק מועיל לנצח במלחמה, והוא רמוז בראשי תיבות של האצבעות, דהיינו גודל אמה אצבע קמיצה זרת גימטריא יב"ק. וזה שאמר "המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה" (תהלים קמד:א), עכ"ד. ולכן כששמע יעקב אע"ה כי בא עשו ועמו ארבע מאות איש, הכין את עצמו למלחמה וכוון בשם יב"ק אשר יש בו סגולה לנצח במלחמה. וז"ש ויעבור את מעבר יב"ק, ע"כ.

ד' מינים נקראים מאני דקרבא

"לדוד ברוך ה צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה". כ"ק אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע אמר, אאז"ל פי' דהנה במד"ר (תיקוני תיקון יג) איתא כי ד' מינים נקראים מאני דקרבא. וזהו 'המלמד ידי לקרב' קאי על ד' מינים, 'ואצבעותי למלחמה' על הוש"ר שלוקחים הערבה בין האצבעות, וע"י הערבה המלחמה עם האוה"ע אדקו"ל.

וי"ל דאי' במד"ר ר"ה ויו"כ ישראל ואוה"ע מדיינין זע"ז ואיני יודע מאן נצח. אבל סוכות שאוחזים ד' מינים בידם הרי דידן נצח, ע"ש. ואמר אאמורו"ל שזהו לטובת ישראל שיהיו מדיינים זע"ז כי נגד אוה"ע - ישראל הם בשלימות, וממילא זוכים נגדם בדין אדקו"ל. וזי"ל 'המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה' שמורה על ד' מינים שהם מאני דקרבא, ואנו נוצחים בזה נגד או"ה. וזהו 'חסדי ומצודתי וגו' מגיני ובו חסיתי' (תהלים קמד:ב), שזהו

אלימלך משל נפלא שעל ידו הצליח לשכנעו שיבוא עמו לעריכת גלות.

מעשה בכפרי שנכנסה ללבו תשוקה עזה לראות את פני המלך. אך כשהחל לברר את הפרטים, הבין שעליו להשיג דמי הוצאות לדרך הרחוקה, וגם כשיגיע אל עיר המלוכה ויעמוד בשערי הארמון, איך יצליח אדם בזוי כמותו להיכנס בשער הארמון. אבל תשוקתו ושאיפתו לראות פני המלך היו כה גדולות עד שלא היה מעצור בפניו מלהגשים חפצו ורצונו.

נמלך הכפרי בדעתו והחליט לחטוב עצים, ובמעות שישגי ממכירת העצים ישלם את דמי ההוצאות לנסיעה. התחיל הכפרי לחטוב עצים, ובדמי העצים שמכר הצליח להגיע אל מדינה סמוכה. גם שם המשיך לחטוב עצים, ושוב המשיך בנסיעתו עד שהגיעו רגליו בשערי ארמון המלוכה. כאן מצא את כל השערים נעולים וסגורים. הכפרי לא אמר נואש, הוא התחיל להתעניין במשרה פנויה בארמון עד שמצא שעת כושר כשהיה דרוש מסיק תנורים בארמון המלך הוא מיהר להציע את עצמו כדי להסיק את התנור, למרות שמלאכה זו היא פשוטה ובזויה, לא הקפיד הכפרי כלל על פרט שולי זה, כי ההשפלה והצער שיהיה עליו לסבול מהסקת התנור היה בעיניו כאין וכאפס מול גודל התענוג שיהיה לו אם מלך ביופיו תחזינה עיניו.

לשמחתו הרבה התקבל הכפרי למסיק תנורים, ולשם כך הוא קיבל חדר מיוחד בארמון המלך. עם תחילת עבודתו זו לא נח ולא שקט לרגע עד שחקר אחרי הליכות המלך, ונודע לו שהוא עובר כל יום ליד חדרו. החל הכפרי לקדוח בקיר חדרו עד שהצליח לנקוב חור קטן שמבעד לו היה יכול

והכניע לאנטונינוס שהוא החומר והחזירו למוטב. ומה שאמר שלא נהנה מעוה"ז, אתי שפיר מעוה"ז דייקא לפי שהכל עשה לצורך גבוה, אבל לא עלה בלבו בשום פעם שום כוונה לתאוות עוה"ז עבור התאוה בעצמותה (ערבי נחל). ועיין בביאור הלכה (או"ח סי' א').

קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא

ויש לפרש "עצרת תהי' לכם" (במדבר כט:לה). ידוע הסיפור הרה"ק רבי ר' זושא חור בקיר לראות המלך לא נפרד מהקב"ה. אבל מהו הגילוי האמיתי של התורה "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב:י). אדם מורכב מנשמה וגוף. הגוף רוצה לקבל מהמלאכים כי הם למעלה מהגוף, אבל הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל צריכה לקבל מהקב"ה את התורה קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. וא"כ המקור שלנו באורייתא הוא קודשא בריך הוא. שכן העולם הבא הוא דביקות בבורא עולם ומשם השגת התורה הקדושה.

ביותר ידועים ומפורסמים בעריכת גלותם האחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק והרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע על תקופת גלותם ישנם סיפורים רבים. אך הסיבה לגלותם לא ידועה לרבים. יוזם הרעיון לעריכת הגלות היה הרבי ר' זושא, והוא אשר השפיע על הרבי ר' אלימלך שיצטרף אליו לעריכת הגלות.

בתחילה לא אבה הרבי ר' אלימלך לשמוע בקולו, ולמרות שידוליו והפצרותיו של הרבי ר' זושא היה דוחהו באומרו לו, דבריק אינם יוצאים מלבך באמת, שאלמלי היו נובעים מקרב לבך היו להם השפעה עלי, שהרי דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. כך היו האחים הק' מתווכחים ביניהם, עד שיום אחד פתח הרבי ר' זושא ואמר לאחיו הרבי ר'

ובכל מאודך. כשסיים הרבי ר' זושא את משלו הקולע, נענה לו הרבי ר' אלימלך וניאות להצטרף אליו לעריכת הגלות, ומלבד מה שרבים השיבו מעוון בלכתם בגלות, עוד הוסיפו זיכוך וטהרה על קדושתם עד שזכו לראות פני מלכו של עולם, ולא מבעד לחור קטן בלבד.

ובזה יש לפרש 'אצבע קטנה', שאדם יש לו ידים ובזה חושב שנהנה ועושה דברים גדולים, מבין שאינו יכול מבלעדי של הקב"ה. אבל רבי לימד אותנו שאפי' אצבע קטנה לא נהנה לא לקח על חיזוק לעצמו וידע שהכל מהבורא ית"ש. וזהו 'אצבעותי למלחמה', ואינו לוקח לעצמו מזה.

וזהו הפי' ואמר כל א' מראה באצבעו שהכל בא מאתו ית"ש. אי' בחת"ס גדלות יום שמחת תורה יותר מיוה"כ. השי"ת ישפיע רחמים וחסדים מידך הגדולה והרחבה והמלאה, ונוכה להיות כלים המקבלים הטוב לנחת רוח לבוראנו ברוך הוא. ברוך א' שבראנו לכבודו ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו להללו ולשבחו ולספר הודו, מכל אום גבר עלינו חסדו. ונוכה שנהיה צאצאינו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה בחיות דקדושה, ובקרוב נוכה לגאוו"ש בב"א.

לראות את פני המלך. לשמחת הכפרי לא היה גבול. כל יום היה נצמד אל החור ומציץ שעה ארוכה על פני המלך, והיה שואב מראיית פני המלך תענוג שאין כמותו.

באותם ימים סרח בן המלך על אביו וגירשו מעל פניו. פעם בעת שטייל הבן המגורש מצא את הכפרי יושב בין התנורים ומסיקם. כשראה הכפרי את בן המלך לא התאפק ומיד נזף בו בחריפות, אני איש פשוט ואיני מבין הרבה בגינוי מלוכה, עם כל זה היה עז רצוני ליהנות לפחות ממראה פני המלך ולו מבעד לחור צר והרבה טרחות ויגיעות עשיתי לשם כך. ועתה אין מאושר ממני בעולם, ואילו אתה שהיית מהיושבים ראשונה במלכות מכיר אתה היטב את עניני המלוכה. והנה עתה מגורשת מעל פניו, אינך שם על לבך ואינך מגלה סימני צער על כך.

סיים הרבי ר' זושא את משלו ואמר הרבי ר' אלימלך: זוהי גם טענתי כלפיך. אתה הוא בן המלך היודע ומכיר גדלות המלוכה חביב ונחמד אתה לפני המלך. מדוע לא תיקח מוסר ממני שאני איש כפרי פשוט ומבוזה, ואעפ"כ אני רוצה לטרוח כל הטרחות הללו ובלבד שאזכה לראות פני המלך, ואפילו מבעד לחור קטן. וא"כ על אחת כמה וכמה שאתה בן המלך צריך להשתוקק לכך בכל נפשך

יום שמיני עצרת

פרידה מן הסוכה

יסוד יוסף פרק ע"ו), כי ראש התיבה וסופה הוא ה"ס שבגימטריא אד', ובאמצע הוא כ"ו שבגימטריא הוי', בסוד 'וה' בהיכל קדשו', היינו ששם הוי' מתלבש ונכנס בתוך היכל שם אד' (עי' של"ה תולדות אדם בית ה' את ל"ה

"וה' בהיכל קדשו"

"וה' בהיכל קדשו" הם מפניו כל הארץ" (חבקוק ב: כ). איתא בתיקונים (תיקון ב') 'סוכה' אותיות ה' ר' כ' ס' שהוא בגימטריא שני השמות הוי' אד'. ואיתא בספרים הק' (עי'

אמנם בחידושי גאונים על עין יעקב (ברכות שם) כתב לפרש ע"פ דאמרו (סוטה מט.) משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה וכו'. וביארו בגמרא (מגילה כא.) שעד רבן גמליאל היו לומדים התורה מעומד בשביל כבוד התורה (עי' רש"י סוטה שם) והתקינו קשות מיושב רכות מעומד (מגילה שם). ולכאורה צריך ביאור למה דייקא מזמן רבן גמליאל והלאה באה חולשה לעולם.

אלא לפי שכל זמן שרבן גמליאל היה מכריז כל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנסו לבית המדרש, אם כן כל התלמידים שלמדו שם תורה היו כולם אהובים יראים ושלמים. וידוע שהתורה היא למעלה מהטבע, עד שאמרו בירושלמי (כתובות פ"א ה"ב) על הפסוק "לא-ל גומר עלי" (תהלים נז:ג) שהטבע משועבדת להתורה. דמצינו שבתולה פחות משלש שנים בתוליה חוזרים, ואם כבר נעשתה שלש שנים והבית דין עיברו השנה, שאם כן עדיין איננה בת שלש שנים אמרינן דבתוליה חוזרים. הוי 'לא-ל גומר עלי'. ולכן עד שמת רבן גמליאל לא ירדה חולשה לעולם, כי התורה נתנה כח וגבורה לעוסקים בה, על דרך דכתיב (משלי ח:ד) "אני בינה לי גבורה", ועל כן היו יכולים ללמוד בעמידה ולא נחלשו כלל.

אני בינה לי גבורה - התורה מוספת כח

אמנם מוזמן רבן גמליאל ואילך, דהיינו אחר שהעבירוהו ורבי אלעזר בן עזריה העביר את שומר בית המדרש ונכנסו גם תלמידים שאין תוכם כבר, שוב היה הקל קול יעקב שהיה קל התורה חסר, אז ממילא לא היה בכח תורתם להגביר על הטבע, וירדה חולשה לעולם. וממילא כשלמדו בעמידה נחלשו, על דרך הכתוב (משלי שם) "לי עצה ותושיה" שחז"ל אמרו (סנהדרין כו.) למה נקרא שמה 'תושיה', שמתשת כוחו של אדם.

פ' וישב תורה אור אות ט"ו) וכ"ק מו"ח שליט"א באמרי קודש (תשס"ז).

כל תלמיד שאין תוכו כבדו קאי על הסוכה דהיא ברו חוץ מביתו

והנה אולי יש לומר ביאור הענין (ברכות כח.) כל תלמיד שאין תוכו כבדו, קאי על הסוכה דהיא ברו חוץ מביתו, ובזכות צאתי מביתי החוצה, והבית מדרש נקרא תוכו, וכמו שאמרז"ל אם פגע בך מנוול משכהו לבית המדרש. והגדלות שיהי' ברו ג"כ כתוכו, וכמו שאמר הלל (סוכה נג.) כשהיה בסוכה בשמחת בית השואבה 'אם אני כאן הכל כאן'. וזה היה גם גדלות רשב"י (שם מה:) דאמר דעייילי בבר, קאי על הסוכה והביא שם היר"ש. ובאמת שמכח שמחת בית השואבה היה נבואה ליונה כדאי' בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א).

אותו היום הוסיפו כמה ספסלי

וזהו ג"כ הכוונה כמ"ש במשנה (אבות פ"א מ"א) שאנשי כנסת הגדולה אמרו שלשה דברים, ואחד מביניהם הוא מה שאמרו והעמיד תלמידים הרבה. ויש לפרש עפ"מ שסיפרו חז"ל (ברכות כח.) שבאותו היום שנבחר רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, העבירו את שומר בית המדרש שהעמיד רבן גמליאל. שהיה רבן גמליאל מכריז כל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש. ורבי אלעזר בן עזריה העביר השומר. ותנא אותו היום הוסיפו כמה ספסלי, חד אמר ארבע מאה ספסלי, ותנא שבע מאה ספסלי עיין שם כל הענין.

וצריך ביאור למה הזכירו הלשון ספסלי. בפשיטות יש לומר לפי שאסור למנות את בני ישראל, ולא היו יכולין למנות התלמידים, על כן מנו הספסלים.

שמים, 'אני בינה לי גבורה'. ואי' בספה"ק שסוכה זה אימא עילאה, בבחינת בינה, כדאי' בספה"ק בית אהרן (סוכות) עה"פ 'באברתו יסך לך' (תהלים צא:ד) מיוה"כ עושה הקב"ה סוכה, כדאיתא בזה"ח (תיקונים ח"ב נח). שיום הכפורים הוא בחינת בינה. ועיין בעבודת ישראל (שמיני ד"ה והנה ר' מאיר) שפירש הכתוב 'באברתו יסך לך' שהקב"ה יסך ויגן עלינו באור הבינה, עיי"ש. סוכות שכבר הי' כבר, אני בינה, לי גבורה נכנס בפנים ביום שמחת תורה, לקדושת התורה.

השי"ת ישפיע רב קדושה ושמחות ובריות גופא ונהורא מעליא בבני חיי אריכא ומזוני רויחי וסיעתא וחנא וחסדא לשידוכא ורברבא לנצח נצחים, ובקרוב נזכה לשבת בעורו של לויתן ושמחת עולם על ראשם בביאת משיח צדקיננו בב"א.

ועל דרך שפירש הכתב סופר הפסוק הנ"ל 'לי עצה', כשהתורה בבחינת שלא לשמה, שאיננה רק בתורת 'עצה', אז 'ותושיה' מתשת כוחו של אדם. אבל 'אני בינה', כשלומדים בשביל מצוות לימוד התורה בעצמה, אז 'לי גבורה', אדרבה התורה מוספת כח, ונתקיים "עוד ינובון בשיבה" (תהלים צב:טו). על כן עד זמן רבן גמליאל לא ירדה חולשה, ומזמן רבן גמליאל ירדה חולשה לעולם. ועל כן באותו היום שהעביר רבי אלעזר בן עזריה את שומר בית המדרש ונכנסו גם תלמידים כאלו שאין תוכם ככרם, סיפרו חז"ל שאיתוספו כמה ספסלי, כי ירדה חולשה לעולם, והוצרכו לספסלים כדי שישבו התלמידים וילמדו בשיבה.

סוכה זה אימא עילאה בבחינת בינה

ועל דרך זה יש לומר כי אחר שעברו ימי הסוכות, ובכל יום לימדו עצמם לעשות לשם

ליל שמחת התורה

יעקב. וחכמים אומרים: הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון, ולא נתלו עד יום רביעי.

וכל מעשיך בספר נכתבים

אולי הכוונה בזה כדאי' מהמגיד הק' מקאזניץ זצ"ל על המשנה (אבות פ"ב מ"א) דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. כי בבית ראשון ידענו מה נעשה למעלה ע"י האורים ותומים, ובבית שני שנחסרו האו"ת ידענו ע"י הבת קול. ועתה שגם הבת קול נחסר לנו, יכולים לדעת ע"י הסתכלות בספר. וזה 'דע מה למעלה' - הידיעה מה שלמעלה היא ע"י עין רואה, היינו בבית ראשון ראו באורים ותומים, 'ואוזן שומעת', בבית שני שמענו בת

גזו לצדיקים לעתיד לבא

"ויהי אור" (בראשית א:ג). בגמ' (חגיגה יב). דאמר רבי אלעזר: אור שברא הקב"ה ביום ראשון - אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה, וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וגזזו מהן, שנאמר "וימנע מרשעים אורם" (איוב לח:טו). ולמי גזזו - לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר "וירא אלקים את האור כי טוב" (בראשית א:ד), ואין 'טוב' אלא צדיק, שנאמר "אמרו צדיק כי טוב" (ישעי' ג:י). כיון שראה אור שגזזו לצדיקים שמח, שנאמר "אור צדיקים ישמח" (משלי יג:ט). כתנאי: אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, דברי רבי

וכתבתי במקום אחר שזה הוא פי' "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו" (דברים יז:ט), שבס'ת יקרא כל קורות ימי חייו ע"ד בדק בספרא. והיינו 'אנשי עצתי', שנמלך בספרא או בינוקא.

מיהו אין זה חידוש כל כך דהוי כעין גורל. אבל יותר נפלא, כי כמה פעמים בדרך שעשועי דאורייתא בלא כוונת מתכון מוצא בשיעורא דיומא או בפרשת השבוע מעין המאורע שלו. והגאון חות יאיר כשהרהר איך יקרא שם ספרו, ושמו היה יאיר וזקנתו שגדלתו שמה חוה. וקראוהו לתורה וקראו לפניו "ויקרא אותם על שמו וגו' חות יאיר עד היום הזה" (דברים ג:יד).

וב' בהגהמ"י ומייתי לי' ב"י (יו"ד סי' פ"ב) כשעסק ר"י בעופות, קורא"ן א' בא בשיבתו, ובדקו אותו ונמצאו קורקבנו נקלף. וכיצא בזה מעשים בכל יום. ולזה 'גם עדותיך שעשועי', אפילו אם לומד דרך שעשועי לימוד לא דרך גורל, גם המה 'אנשי עצתי', כי רוח אלקים דיבר בעוסקי תורה לשמה הזוכים לדברים הרבה, עכל"ק.

וממשי כזה אי' באגרא דפרקא (אות קל"ג), בספר ליקוטי יקרים (אות י"ב בשם הבעש"ט) מכח התורה (שאדם) לומד (באותו) היום, ואח"כ מזדמן לו באותו יום איזה דבר לעשות, ואינו יודע אם לעשות אם לא, יוכל להבין מכח אותו הענין שלמד איך יעשה, ובלבד שיהיה תמיד דבוק בהש"י, אז יזימן לו הש"י תמיד שידע מכח התורה, עכ"ל.

ולדעתי הוא מפורש בפסוק (תהלים קיט:כד) "גם עדותיך שעשועי" [רצ"ל עדותיך הם שעשועי שאני דבוק בהן ועל ידן להשי"ת, על כן] הם אנשי עצתי, שאדע על ידן איך להתנהג בכל דבר.

קול. ועתה 'וכל מעשיך בספר נכתבים', ותוכל לדעת ע"י שרואים לפעמים בספר, עכ"ל הק'.

ובעין זה רואים בגמרא שאמרו לינוקא פסוק לי פסוקך (ע"י גיטין נה.). אבל הפסוק לי פסוקך ופתיחת הספר לסימן לא באופן מקרה בעלמא קאמרינן, שיכול לפגוע בפסוק אחר ג"כ כאשר יכפל להסתכל בספר, או כשיאמר לינוקא אחר פסוק לי, כי בכלל לא בהכתוב בספר בלבד קאמרינן. רק כמו הכהן ששאל באו"ת, אף שכל האותיות היו נחרתים לפניו, מ"מ רק אחדים מהם היו מתנוצצים לפניו לפי צורך תשובתו (ע"י רמב"ם כלי המקדש פ"י). כן כשפותח את הספר, אף שרואה את הכל, מ"מ דבר זה וזה מתנוצץ לנגד עיניו ומנענע את נפשו, והוא כבר מרגיש מה הדבר שנוגע אליו. וכן כשעולה לתורה וקוראים את הפרשה לפניו, שומע הוא את כל הפרשה ואיזה תיבות.

והיא חידוש הכי גדול איך שספר מקבל קדושה ואדם מחפש ומוצא. וכן כעין זה מצינו שמצוה מזכיר את האדם לעשות. וזה נפקא מינה להלכה השכר מצות לא תלין. אבל כאן חידוש הספר נדפס ומעורר זכות האדם.

גם עדותיך שעשועי אנשי עצתי

ובעין זה נמצא בדרשות מן החת"ס זי"ע (ח"א נב. בהערות שער יוסף), וז"ל: לא אוכל לחשוך עטי להעתיק פה דבר נחמד מכת"י" בפי' בא משנת תקצ"ז לפ"ק וזל"ק, "גם עדותיך שעשועי אנשי עצתי" (תהלים קיט:כד), פירשו מפורשים עדותיך המה שעשועי, וגם המה אנשי עצתי. וצריך ביאור, 'גם' חסר והול"ל 'גם אנשי עצתי'.

והנה כוונת 'אנשי עצתי', פי' ע"ד פסוק לי פסוקיך או שמואל בדק בספרא (חולין צה:),

עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים. נוכל לפרש כי יוכל כל א' להכיר רוממות גדלות השי"ת מעצמו, היינו מכח הדיבור והראי' והשמיעה. כמבואר ברד"ק (תהלים ג:ד) עה"פ "כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך", היינו בזה אני מכיר גודל חסדך מכל הבע"ח, בכח הדיבור שנוכל לשבח אותך. וזה יוכל להיות גם כאן הפי' דע מה למעלה, היינו התבונן מה למעלה, היינו גדלות הבורא ית"ש - 'ממך', היינו מכל פעולותיך הרוחניים, הראיה והשמיעה וכו' מזה תדע כי מלכותו בכל משלה, ויש השגחה פרטית על כל פסיעה ופסיעה, וכל מעשיך בספר נכתבים - הן לרע והן לטוב (ליקוטים דברים צ"ד ע"ב טו"ב)

ולזה מרמז הריקודים עם הספר תורה, לא כמו כל ימי החג שהספר תורה עומד אצל הבימה וסובבים אותו, אבל היום התורה נושא את נושאו. לא מצינו חס ושלום בכותל שיפול ס"ת כי הספר תורה נושא את נושאו, וכן ספרי קודש יש בה חיות. כמו שכתב הט"ז בהל' כתיבת ס"ת שהסופר כשאומר האותיות לפני הכתיבה, הרוח מכניס הקדושה בהספר תורה כשאומר המילה לפני הכתיבה.

עוזר דלים המלמד לתלמידים ואח"כ אפי' כשהוא דל מן המצוות, דהיינו שהוא רק ספר, פודה ומציל בזכות התורה. ועיי' "אגורה באוהלך עולמים" (תהלים סא:ה) צור עולמים.

וביתר מצינו מרוב קדושת התורה אחר שכבר נכתבה הספר, ואפי' בתורה שבעל פה שרק ניתן רשות לכתוב מחמת שכחה, וכמ"ש כ"ק אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה (בהקדמתו על משנ"ה ח"א) הנני מתאווה בקרוב להשתקע בארצנו הקדושה. ואמרו (ביצה לח.) כי סליק רבי אבא, אמר יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל. ופרש"י כי סליק רבי אבא, כשרצה לעלות או כשהיה בדרך אמר תפלה זו, ואולי תתקיים בי חד מינן כי סליק להתם הו"ל כתרי מינהו.

והחת"ם בתשובה (יו"ד סי' רל"ג) ששלח לכק"ז מרן ר' עמרם חסידא זצוק"ל כתב בשלהי המכתב וז"ל, הכ"ד יתיב בארעא דחשוכה, ומילין לצד עילאה ממלל ברוח נמוכה. ואולי לכשיגיעו הדברים לארץ נכונה יתעלו ויתקדשו פי שנים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ובד"ז נתעלה תלמוד בבלי על ירושלמי אחר שנתקבל שם והיתה הרווחה בדין ובהלכה ע"ש, והדברים צ"ב.

ונלפענ"ד לפמ"ש ז"ל כל האומר שמועה משם אומרה יהא רואה בעצמו כאלו בעל השמועה עומד לפניו (ירושלמי שבת פ"א ה"ב, קידושין פ"א ה"ז). וא"כ מיד נעשה הבעל השמועה בכלל חד מינן כי סליק להתם הו"ל כתרי מינייהו.

ובמ"ש כקדו"ז הגה"ק הישמח ישראל זי"ע המשנה (אבות פ"ב מ"א) דע מה למעלה ממך,

יום שמחת תורה

שראיתי בספר הקדוש בוצינא דנהורא מהרה"ק רבי ברוך ממעזיבו זצוקללה"ה, שכאשר נתקבל הרה"ק ר' נחום זצ"ל מטשארנוביל למגיד, ושמע הר"ר ברוך זצ"ל

כי הצדיקים נקראים עוברי רצון

עוזר דלים לבטל גזרה שלא יהי' ע"י שהצדיק מבטל. וכי הצדיק מקטרג של הקב"ה? אלא הצדיק מושל ביראת ה' כמו

אמנם העיקר שיהי' כהקדושת לוי (ראש השנה) ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת (נוסח תפילת 'ונתנה תוקף'). כי כשהקב"ה דן את עולמו בחסד אזי יש קיום, וזהו 'באמת', כי אמת הוא דבר הקיום. אבל חס ושלום כשהקב"ה דן כו' אז הצדיקים שבדור יש להם כח לבטל, וזהו 'מי מושל בי צדיק' (מו"ק טז:). ונמצא כביכול אינו מתקיים כו'. אבל כשהקב"ה דן את עולמו בחסד, אז יש לו קיום ואין מי שיבטל. וזהו 'ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת', כיון שכוונן בחסד כסאך אז הוא 'באמת': וזהו צור עולמים עננו.

מהכבוד הגדול שנעשה לו, אמר אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

ותיבה פירש דבריו, כי הצדיקים נקראים 'עוברי רצונו', שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מו"ק טז:). אך יש מדרגה למעלה מזו שהיא 'עושי רצונו', שהם מביאים הרצון בהקב"ה כביכול, ולא יצטרכו לבטל. כדאיתא בספה"ק על 'בגלל אבות שעשו רצונך'. והעוברים רצונו בבחינת הקב"ה גוזר וצדיק מבטל הם נקראין 'עבדים', והעושים רצונו כנ"ל נקראין 'בנים'.

ומי שילמוד במשנה הלכות
אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

מהקדמות שו"ת אש"ה אהב' תשס"ט

שיעורי הלכה

חזה"מ סוכות שנת תשי"פ לפ"ק

הלכות חג הסוכות - או"ח סי' תר"ס

לכן אין לנו מקיפין בשבת. והמשנה ברורה (סק"ד) מוסיף דכל שכן לפי מנהגינו שאנו מקיפין כלולב, אין הלולב ניטל בשבת.

יום הושענא רבה לא יחול לעולם בשבת יום הושענא רבא לעולם אינו חל בשבת, ואפילו אם לפי קביעות החדשים חל ראש השנה ביום ראשון בשבת שאז יחול יום הושענא רבה בשבת, דוחים את ראש השנה ליום שלאחריו בכדי שלא יתבטל מנהג נטילת ערבה ביום השביעי, כמו שנתנו בזה סימן לא אד"ו ראש (שו"ע סי' תכ"ח ס"א).^א

קושית התוס' למה לערבה שהיא זכר למקדש חיישין שלא יחול בשבת התוס' (סוכה מג:) מביא בשם הירושלמי ר' סימון מפקד לאלין דמחשצין, 'הבון דעתכון דלא אחי תקעתא בשבתא ודלא

סדר היקף הבימה בימי חג הסוכות

שו"ע סע' א' ו'נוהגים להעלות ספר תורה על הבימה ולהקיפה פעם אחת בכל יום ובשביעי מקיפים אותה ז' פעמים זכר למקדש. הג"ה, ומוציאים ז' ס"ת על הבימה ביום שביעי (מהרי"ל), ויש מקומות מוציאים כל ס"ת שזהיכל (מנהגים) [והכי נוהגין במדינות אלו], שהיו מקיפים את המזבח וההקפות ללד ימין. [ובשבת אין מקיפים (טור), ואין מוציאים ס"ת על הבימה].

הטעם שבשבת אין מקיפים

בזמן המקדש היו מקיפין את המזבח בכל יום ויום משבעת ימי החג במרביות של ערבה, ולכן גם אנחנו נוהגין לעשות כן זכר למקדש. וביום השביעי שהוא הושענא רבה היו מסבצין שבע פעמים, ולכן גם אנחנו מקיפים שבע פעמים. ולפי ששבת לא היו מקיפין גם במקדש,

^א זה הטעם למה לא קובעים ר"ה ביום א', וביום ד' ויום ו' לא קובעים ר"ה משום יום כיפור שלא יהי' סמוך לשבת, כמו שנתבאר היטב בביאור הלכה (שם) וז"ל: כלל הענין לעולם צריך לראות שלא יהי' יום הכיפורים ביום א' ולא ביום ו' כדי שלא יהא שני ימים קדושים שאסורין בכל מלאכה מן התורה סמוכים זה לזה [ויש לזה טעם בגמרא ר"ה דף כ' ע"ש], וגם שלא יהיה הושענא רבה ביום השבת כדי שלא תדחה נטילת הערבה, ובוה תדע טעם כל זה הסעיף דאם נעשה ראש השנה ביום א' ו' ממילא יהי' מקלע יום כיפור של השנה ההיא ביום א' ג' ו', והנה ביום א' וביום ו' אי אפשר להיות שיהיו ב' ימים קדושים סמוכים זה לזה, וביום ג' אי אפשר דעיי"ז יהיה מקלע יום הושענא רבה בשבת.

"וטעם מקראי קדש שיהיו ציוס הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מזהו היה על כל ישראל להקבץ בצית אלקים ציוס מועד לקדש היום כפרהסיה בתפלה והלל לקל ובכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה ושמחה, וכמו שאמר בקבלה (נחמי' ח:י) "לכו אכלו משמנים ושחמו מממתקים ושלחו מנות לאין נכון לוכי קדוש היום לאדונינו ואל תענצו כי חדות ה' היא מעוזכם". והנה מקרא קדש מלשון 'קרואי העדה' (במדבר א:טז), 'אחרי כן יאכלו הקרואים' (ש"א ט:יג). וכן 'על כל מכוה הר ציון ועל מקראיה' (ישעי' ד:ה), המקומות שנקראים שם, שיתקבצו בהם קריאי העדה.

רמב"ן: תפלה בעת צרה היא מדאורייתא והנה ידוע מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בענין חובת התפילה. דהרמב"ם (מ"ע ה') סובר שמצות עשה מדאורייתא להתפלל בכל יום, כמ"ש שציונו לעבדו יתעלה. וכבר נכפל ציווי זה פעמים – אמר (שמות כג:כה) 'ועדתם את ה' אלקיכם', ואמר (דברים יג:ה) 'ואותו תעבדו', ואמר (שם ו:יג) 'ואותו תעבדו', ואמר (סו"פ עקב) 'ולעבדו'. הרמב"ן (בהשגות שם) חולק עליו וסובר שחובת תפילה בכל יום הוא מדרבנן, וכמספק אומר שהתפלה צעת צרה הוא מדאורייתא, כמ"ש 'ונאמר שהיה מזהו

אחא ערבתא בשבתא, ואי דחיקתון עצדון תקעתא ולא תעבדון ערבתא'. משמע דחייש טפי יום ערבה מתקיעת שופר ולולב. וגם עכשיו אנו מחשבים דלא מיקלע יום ערבה בשבת ואשופר ולולב לא חיישינן אע"פ שיום ראשון דאורייתא. ותימה דאיום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא חיישינן, ואהני דאורייתא לא חיישינן².

לא רצו לדחות הושענא רבה משום שבו מתפללין על המים

ויתכן לומר שצוונה תחילה לא רצו לדחות ולבטל את יום הושענא רבא משום גודל חשיבות היום שבו מתפללים על המים, כמבואר בטור (ריש ס' תרס"ד) "ציוס חמישי של חול המועד שהוא הושענא רבא נוהגין שמרבין במזמורים כמו ציוס טוב, ואומרים קדושה רבא במוסף, ומרבין קלת בנרות כמו ציוס הכיפורים, לפי שצחג נידונין על המים והכל הולך אחר החתום, וכל חיי האדם תלויין במים". ועי' בלבוש שכתב חשבון שחשיבותו כמו יוה"כ ממש, ע"ש.

רמב"ן: מקרא קודש

להתאסף יחד לתפלה להודות ולהלל

הרמב"ן צ"פ אמור (ריש פכ"ג) מבאר מה שנקראו המועדים בשם 'מקראי קודש', שהכוונה להתאסף יחד בצית הכנסת להתפלל להודות ולהלל. וז"ל:

² בתירוצו ב' תירוצים: או דמה דכתיבי בהדיא לא אתי לפקפוקי בהו בשאר שנים אבל ערבה דרבנן אתי לפקפוקי בה. ועוד דבשופר וסוכה לא דוחין לגמרי דבחו"ל עבדינן ביו"ט שני, משא"כ בערבה שאין יו"ט שני דהוי יו"ט של שמיני עצרת.

ביו"ט יש חיוב תפלה בין שיש בו חיוב סעודה בדרך חידוד אפשר להוסיף עוד, לפי ביאורו של הקרית ספר בשיטת הרמב"ם שהביא הפסוק "ועצדתם את ה' אלוקיכם וזכר את לחמך ואת מימין", כי כמו שלחמו ומימו הוא בכל יום ויום [וכן הרמב"ם בחשבון מאה ברכות בכל יום מביא ברכת המזון], הוא הדין שגם תפילה שצא לפניה הוא בכל יום ויום, ובשיטת הרמב"ם י"ל שסובר שכיון שאין חיוב לאכול בכל יום לכן אין גם חובת תפלה בכל יום, אבל במועדים שיש חובת אכילה סעודת פת,⁷ [ונכלל גם במקראי קודש כמ"ש לעיל], ממילא יש גם כן חובת תפילה כפי שנלמד ממקראי קודש.

על כן נתאזר נא בימי החג להתפלל על המים עם כל המשמעות שיש במים כמו שהאריכו בספרים הקדושים, ובפרט ביום הושענא רבה שהוא גמר החתימה.

לעת הנרות שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המגיל מן הנרות בתפלה ונעקה.⁷

דברי הרמב"ן עולים בקנה אחד
בין שימי החג הם ימי דין

ולעיל הבאנו מדברי הרמב"ם שצו"ט יש חיוב תפלה לפני הקצ"ה. וחשבתי שאפשר לומר שעולה בקנה אחד עם שיטתו להתפלה בעת נרה היא מדאורייתא, כי במשנה (ר"ה טז.) מבואר שכל חג יש דין: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל צאי עולס עוזרין לפניו כבני מרון, ובחג נידונין על המים. וכמו שבעת נרה סובר הרמב"ם שיש חיוב מן התורה להתפלל, כן גם בעת דין יש חיוב להתפלל. וממילא יוצא שיסוד חיוב התפילה של מקראי קודש מיוסד על זה שהמים טובים הם עת דין.⁷

⁷ עי' בספר החינוך (מצוה תל"ג), ובסוף דבריו: ועובר על זה ועמד יום ולילה בלא תפלה כלל, ביטל עשה זה כדעת הרמב"ם ז"ל. ומי שצר לו ולא קרא אל ה' להושיעו, ביטל עשה זה כדעת הרמב"ן.

⁸ אמנם קצת קשה לומר שיו"ט הוא עת דין, כי בראש השנה ויום הכיפורים מצינו (ר"ה לב:) שמהאי טעמא אין אומרים הלל כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, ואילו בשאר ימים טובים אומרים הלל. אולם למעשה כן מבואר בדברי חז"ל שבחג נידונין על המים ויום הושענא רבה הוא זמן החיתום.

ולכאורה וכי למ"ד שאדם נידון בכל יום אי אפשר לומר הלל לעולם. ועי' בחכמת שלמה שתי' דבודאי בזמנים כמו ר"ח ויו"ט עת רצון אין דין, ע"ש. אמנם יש ב' מיני דינים - א' ספרי חיים וכו', ב' ויש איך יתפרנסו וכו' ב' שזה תנאי החיים. ושאלו מלאכי השרת שאפי' בר"ה יאמרו שירה, והשיב להם השי"ת שלא שייך לומר שירה כאשר פתוחים לפניו דינים על חיי האדם. אבל כשדנים רק על תנאי החיים, ע"ז לא נאמר לא המתים וגו' ולהפוך דרשת חז"ל על הלולב שהוא חי.

[בספר מחשבת עם מביא תשובת הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל איך אומרים הלל בהושענא רבה, הרי הוא גמר הדין וכנ"ל, והשיב: אחר שכבר התפלל בר"ה וי"כ, בטוחים שבעז"ה יגמר הדין לטובה].

⁹ בשבת יש דין שאם יש לו עונג מהתענית, רשאי להתענות, אבל ביום טוב שיש חיוב שמחה, אפילו אם יהי' לו עונג מהתענית, אסור להתענות.

מתפללים שיהי לנו שפע פרנסה
שנוכל לעבוד את ה'

בחג נידונין על המים, מקיפים הצימה ומתפללים על המים שיהי לבני ישראל פרנסה בריוח בכדי שהראש יהי פנוי לעבודת ה', אם אין קמח אין תורה, כי כשחסר בפרנסה חסר בהרחצת הדעת וממילא קשה להשיג בעבודת ה'. והגם שאין לנו תמיד דעת וכוונה שלימה בתפלה, מ"מ צומן הזה צפרט בשעת ההקפות מתקבלים כל התפלות ככה האצות הקדושים, כי השי"ת שומע תפלת כל פה.

בני יששכר: סוד ההקפות במדת ק"ל
המעוררת רחמים

דבספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר י"ב אות ד') מבאר מה שנהגין לעשות הקפות בחג הסוכות, וגם (סוכה מה.) צצית המקדש היו מקיפין את המזבח, וצפרט ציום ערצה הנקרא אללנו יום הושענא רבה, עפ"מ שכתב מרן האריז"ל בכוונות (פרע"ח שכ"ט פ"ו) כל ההקפות לכיון שם אל"ל במילואו כזה – אל"ף למ"ד בגימטריא הק"ף.

ק"ו בן הגבירה מבן השפחה
כשאני בני תורה ומצוות

ומבאר המכוון שהשי"ת הצטיה לאברהם אבינו (בראשית יז:ט–כא) "אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקימותי את בריתי אתו לצרית עולם

לזרעו אחריו, ולישמעאל שמעתין הנה ברכתי אותו וגו' ונתתיו לגוי גדול, ואת בריתי אקים את יצחק וגו'". ובדרשות חז"ל (הוצא גם צרש"י) אמר ר' אבא, מכאן למד קל וחומר בן הגבירה מן האמה, כתיב 'הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרציתי אותו' זה ישמעאל, וקל וחומר 'ואת בריתי אקים את יצחק', עכ"ל.

והנה אפילו שיש מהשי"ת כמה הצטחות על יצחק לבד, מ"מ צריך הקל וחומר שאם ח"ו לא יתנהגו בדרך התורה והמלוות כמו ישמעאל בן האמה שאינו בן תורה ומלוות, נדרוש ק"ו לבן הגבירה שאפילו שאין בהם תורה ומלוות, בצחינת ערצה שאין בהם טעם וריח, מ"מ יתעורר עליהם רחמים.¹ (ע"כ קיצור דבריו הנוגע לעניינינו).

מבן הק"ו יש ללמוד שאפשר לסמוך
על תפלות שהתפללו אבותינו

ובאמת יש ללמוד עוד ענין נשגב מאוד מבן הק"ו דהנה ישמעאל לא התפלל על עצמו מאומה, אלא אברהם אבינו ע"ה הוא זה שהתפלל עליו והועילה לו התפלה. כי מלפנים בישראל היו בקיאים בתפילה שהיה נפתח לבצם בתפלה. אבל אנו נמארים דבור יתום, שמי יוכל לומר זיכיתי לבצי בהתפשטות הגשמיות להתפלל כדבעי. ואפילו לכוון פירוש המילות בתפלה קשה לנו, כמו שאמר

¹ ומביא שם בשם המגיד ממעזריטש זי"ע אשר מדת ק"ו מעוררת רחמים, כי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונות כנגד י"ג מדות של רחמים.

התפילה מחשבה אחרת חוץ ממחשבת התפילה – מדריגה שהלוואי בתפילת נעילה נזכה להגיע לזה, ותפילה כזה הרי הוא כמקריב קרבן.

תפלות אבות תקנום

האבות מתקנים תפלת כל ב"ה

ועוד מדריגה שניה תפלות אבות תקנום, למי שאין זכוהו לכוון עד כדי כך להגיע קרוב למעלת הנבואה, אלא אומר התפילה כלשונה בלבד, והאבות הקדושים שתיקנו התפילות הם גם מתקנים אותם, שאם ח"ו לא היה כדעתי מעלים האבות הקדושים תפלות אלו שיתקבלו לרחמים ולרצון.

וכן נסמך עצמינו לאלו התפלות שהתפללו אבותינו ואבות אבותינו ז"ע שידעו להתפלל כדעתי, וכן תפלות גדולי ונדיקי הדור שיכלטו"א החיים עמנו היום לאויש"ט שידעו היטב לכוון בתפלתם, כמו שאומרים לפני כל מילה 'בשם כל ישראל', ומכאן הק"ו גם אנו יכולים לינוק מהשפעת תפלתם שמתפללים על כלל ישראל.

אמנם באמת הרצון צריך להיות להתפלל תפילה שלימה בכוונה, וכן הוא באמת הרצון האמיתית של כל אחד, כמו שאומרים בתחילת כל תפילה "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", שמבקשים מאת ה' שיתן לנו הזכיה להתפלל כדעתי, אלא שאם אינו זוכה למדריגה זו אזי תפלות אבות תקנום.

הרה"ק ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל בשם הרה"ק השר שלום מצעלזא זצ"ל שע"י כוונת פירוש המילות בתפילה, יכול האדם להגיע לרוח הקודש וגילוי אליהו, ועוד יותר ועוד יותר.

והרי בעינינו רואים שמועטים זוכים לכך. ועל כרחק צריך לומר שנתפסים כל מיני מחשבות זרות בשעה שמתפללים. אמנם מכאן הק"ו נסמכים אנו לתפלתו של אותו זקן אברהם אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו שתיקנו התפילות, שגם אם אין אנו יודעים להתפלל יועיל לנו תפלתם.

תפלות כנגד תמידין תקנום

אלו היודעים להתפלל בעצמם

במס' ברכות (כו:): איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום, רבי יהושע בן לוי אמר כנגד תמידין תקנום. ומסקנת הגמ' שתפלות אבות תקנום ואסמינהו רבנן אקרצנות היינו ששניהם אמת.

ויש לומר שמרומז בזה שני בחינות: א' כנגד תמידין – מי שידע בעצמו להתפלל בבחינת "שפכי כמים לבך נכה פני ה'" (איכה ב:יט), וכאחותו בחינה של חסידים ואנשי מעשה שכ' בשו"ע (סי' צ"ח ס"א) שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. וכדוגמת מרן החתם סופר ז"ע שהעיד על עצמו שמימי לא עבר במחשבתו בשעת

יש מן הפוסקים שחולקים על הרמ"א וסוברים שגם אָל יכול להקיף בהושענות. וראיתי לאחד מן האחרונים שטען שדברי הרמ"א היה שייך בזמנו שלא היה לכל אחד ואחד ארבע מינים משלו, ולכן לא היה ניכר כשגם האכל לא עשה הקפה. אבל בזמן שיש לכל אחד ואחד ארבע מינים משלו וכל אחד עושה הקפה, אם אינו מקיף הרי זה אבילות בפרהסיא ממש, ולכן גם האכל יש לו לעשות הקפה. אמנם המנהג הפשוט שאכל אינו מקיף.¹

*

הרבי ר' מאיר'ל מפרעמיסלאן זי"ע אמר ש'אתרג' נוט' אמונה שלימה, תשובה שלימה, רפואה שלימה, גאולה שלימה – כל אלו הדברים שיהודי צריך שיהי' בשלימות, כמו האחרים שצריך להיות שלם. ואכן יעזור השי"ת שנזכה בקרוב לגאולה השלימה צ"א.

ויש ללמוד ק"ו שגם זה מתקבל לראון, וכמו שאומרים קודם תפילת שחרית שאנו באים להתפלל התפילה שתיקן אברהם אבינו, וכן קודם מנחה שתיקן יצחק אבינו, וקודם מעריב שתיקן יעקב אבינו. שאין הכוונה רק על מה שתיקנו פעם תפילה זו, אלא התיקון הוא על ענף התפילה שצא להתפלל עכשיו שהאבות הקדושים מתקנים תפלת כל פה. יעזור השי"ת שיתקבלו תפילתנו לרחמים ולראון.

***

אבל לענין הקפות באמירת הושענות

סע' ב' "נוהגים להקיף אף מי שאין לו לולב. הג"ה, ויש אומרים שמי שאין לו לולב אינו מקיף, וכן נוהגין (טור בשם רש"י ור"ן פרק לולב). וביום שציעי נוטלין הערבה עם הלולב להקיף (ב"י). מי שאירע לו יָאכל בחג אינו מקיף, וכן אבל כל י"ב חודש על אביו ואמו (כל"ב) וכן נהגו".

¹ כתב באלף המגן (סי' תר"ס ס"ד), מי שהוא אבל על אביו ואמו אינו מקיף בחול המועד, ומכל מקום המקיף לא הפסיד ושכר מצוה בידו (הפוסקים).

מדאי מקומות

בשו"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' זבחים

חלק - סימן

- כג: רש"י ד"ה הרי ..... ג-רז
- כד: לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת ..... ח-יט, יא-תקכ, יח-עז
- כה: רש"י ד"ה לא ..... ח-יט
- כז: אך מעין וגו' הוייתן ע"י טהרה ..... ג-צג, ט-קצו
- כח: אויר שסופו לנוח מאי ..... ט-שנא
- כט: אויר כלי ככלי דמי ..... יג-קמו
- למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ..... יט-שמט
- מאחר שהוא כשר יחזור ויפסול ..... ג-רז
- רש"י ד"ה מאחר ..... ג-רז
- למחשב בקדשים וכו' לאו שאין בו מעשה ..... ג-רלב, יז-רמא
- בכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו ..... טו-קנ
- לאכול וכו' כחצי זית למחר ..... יז-רז
- רש"י ד"ה דלאו ..... טו-קנ
- תוד"ה סימן ..... ג-קסג
- ל: אם כן מרתח רתח השתא כזית וכו' ..... יא-תקלג, יד-עב
- רש"י ד"ה א"כ מירתח ..... יד-עב
- לא: חצי זית חוץ לזמנו חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו ..... טז-כה
- ויקץ כישן הפיגול ..... יד-קע, טז-קנב, טז-כה, יט-שכה
- רש"י ד"ה ויקץ ..... טז-קנב, טז-כה
- תוד"ה ויקץ ..... טז-כה
- תוד"ה עירוב ..... טז-כה
- תוד"ה התם ..... טז-כה
- לב: מה לי חד דחויא מה לי שתי דחיות ..... טז-קי

ניצוצי הדף

זבחים י"ז ע"ב

ובשול"ת מהר"ם שיק (או"ח סוס"י ס') כתב, ושמעתי בימי חרפו מפי מרן הגאון חת"ס זצ"ל דתירץ ר"ת אזיל ביחד עם שיטת רבינו פטר, דבזמן ביהמ"ק דבגדיהם עליהם לא מהני מחילה, שהכבוד לה, אבל בזמנא מהני מחילה, ע"כ.

ובשול"ת מהרש"ם (ח"א סוס"י רי"ד) כתב לצדד דבר נפלא, דלפ"מ שמבואר (תענית כו:): דבמנחה בכל יום שכיח שחרות, ולכן אין נ"כ במנחה. ובפרט בשב"ק דאיתא בטור (או"ח סי' רצ"ב בשם מד"ר) בטעמא שתיקנו לומר 'ואני תפלתי', שאע"פ ששתינו אנו מתפללים. א"כ הרי כהן שתוי פסול לעבודתן אפילו שתה רק רביעית יין. ומה"ט ס"ל לרבי דכהנים בזמנא אסורים לשתות יין וכו'. א"כ י"ל דבאותה שעה ליכא וקדשתו.

ואע"ג דבזמנא זה גם בשחרית ליכא עבודה ואין בגדיהם עליהם, מ"מ י"ל דכיון דקיי"ל מקריבים בזמנא זה אע"פ שאין בית, א"כ בכל רגע ראוי לעבודה וללבוש הבגדים אם הי' בירושלים במקום המקדש. אבל כשהוא שתוי יין אינו ראוי לעבודה עד שיפיג יינו. ומסיים שם שכתב זה לסניף בעלמא, ע"ש.

בפרשת אמור נאמר (ויקרא כא:ח) 'וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדוש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדישכם'. ופירש"י, וקדשתו - על כרחו, שאם לא רצה לגרש, הלקהו ויסרהו עד שיגרש. קדוש יהיה לך - נהוג בו קדושה, לפתוח ראשון בכל דבר, ולברך ראשון בסעודה.

בהגהות מרדכי (גיטין פ"ה סי' תס"א) הובא מעשה, שהיה בכהן אחד שיצק מים על ידיו של רבינו תם, ועמד שם תלמיד אחד וראה וכן תמה, שהרי אמרו בירושלמי (ברכות פ"ה ה"ה) שהשתמש בכהונה מעל, ואיך זה משתמש רבינו תם בכהן.

והשיב לו רבינו תם, שאין בכהנים קדושה בזמן הזה כיון שאין בגדי כהונה עליהם. ומבואר בסוגייתנו שהטעם שמחוסר בגדים פסול לעבודה הוא משום שבזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ולכן מותר להשתמש בהם.

וחזר אותו תלמיד והקשה לרבינו תם, שא"כ שאין לכהנים קדושה בזמן הזה גם כל עניני הקדושה, כמו לקרותם לתורה ראשונים וכיוצא בזה לא נעשה להם. ושתק רבינו תם ולא השיב על טענתו. והיה שם עוד אחד מבעלי התוספות ורבינו פטר שמו, והוא השיב על טענת אותו תלמיד ואמר, שאף שיש בכהנים קדושה, מ"מ יכול הכהן למחול, וכך מותר להשתמש בו.

ובן פסק להלכה הרמ"א כדברי רבינו פטר, וכתב (או"ח סי' קכ"ח סע' מ"ה) שאסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה, שזה כמובל בהקדש אם לא מחל על כך. אך בברכי יוסף (שם ס"ק כ"ה ושיורי ברכה אות ד') האריך להוכיח שרוב הראשונים חולקים על רבינו פטר, וסוברים שאין מחילה מועלת ואסור להשתמש בכהן גם אם מחל הכהן על כבודו, וכן הביאו במשנה.

וקטן. וזה אתי רש"י לאשמועינן, ללמדך דכל הנך דמרבין מהאי קרא, ישנן בכלל הדרשה, ויש לנהוג בהם קדושה לפתוח ראשון בכל דבר.

מחלוקת אם יש מצות 'קדשתו' על קטן

והנה לגבי מה שכתבנו שגם קטן הוא בכלל 'קדשתו', בכל שכן מבעל מום, באמת אין זה דבר פשוט כל כך. וזה לשון המגן אברהם (או"ח סי' רפ"ב סק"ו), רדב"ז כתב דאין קורין לכהן קטן למנין ג', אבל קורין למנין ז'. ולי נראה דמצות עשה ד'קדשתו' לא נאמר על כהן קטן, דהא כתיב 'כי את לחם אלקיך הוא מקריב', וקטן לאו בר עבודה הוא. והאידינא לא נהיגי לקרות קטן אלא למפטיר. עכ"ל.

מקשה עליו רבי עקיבא איגר (שם), הרי איתא בספרי (והובא בחינוך מצוה רס"ט) ד'קדושים' יהיו לאלקיהם' אתי לרבווי דמחוייבים לקדש כהן בעל מום, אע"ג דאינו בכלל 'את קרבן ד' אלקיך הוא מקריב', ולמה יהיה הקטן גרוע מבעל מום בזה.

הפרי מגדים בספרו תיבת גמא (פ' וילך) מביא גם כן דברי המגן אברהם, וגם הוא מקשה עליו כנ"ל, מאי שנא קטן מבעל מום. והלוא אדרבה, קטן עדיפא מבעל מום, כי הבעל מום לעולם לא יהיה בכלל 'את לחם אלקיך הוא מקריב', משא"כ הקטן הרי עתיד להיות גדול, ויהיה בכלל זה. וא"כ יותר מסתבר לומר שהקטן יהיה בכלל 'קדשתו' ובעל מום לא, ואיך יתכן שהמגן אברהם כותב שקטן אינו בכלל 'קדשתו'.

ובספרו פרי מגדים (או"ח סי' קל"ה מש"ז סק"ח) הוא מסתפק, האם יש מצוה לכבד כהן בעל מום, אליבא דהמג"א שכתב שקטן לית ביה 'קדשתו' דלא בר עבודה הוא, אם כן כל שכן בעל מום. וכי תימא שהבעל מום

ומבאר הרא"ם, הטעם שפירש"י כן, ש'קדוש יהיה לך' פירושו שיש לנהוג בו קדושה לפתוח ראשון בכל דבר. דאם לא כן למה לי, הרי כבר נאמר (שם:ו) 'קדושים יהיו', וגם בפסוק זה גופא כבר נאמר 'וקדשתו', ודרשו חז"ל בספרא שבית דין יכריחום לקדשם בעל כרחם. ואם כן מהו שוב "קדוש יהיה לך". על כרחך שזה בא ללמדינו שיש לנהוג בו קדושה, לפתוח בו ראשון לכל דבר.

אך קשה, שהרי חז"ל לא דרשו דרשה זו - לפתוח בו ראשון לכל דבר, מן 'קדוש יהיה לך', רק מן 'וקדשתו', כדאיתא (גיטין נט:), מו"ק כ"ח:). ומתרץ הרא"ם, שאעפ"כ הוציא אותו רש"י ז"ל מקרא ד"קדוש יהיה לך" דייקא, משום דקרא ד'וקדשתו' לפי פשוטו של מקרא אינו מורה אלא על שיקדשוהו בית דין בעל כרחו, על פסלות נשים דכתיבי לעיל מיניה, ולא לפתוח ראשון. ודוקא מקרא ד"קדוש יהיה לך" דקרא יתירא הוא, מצינן למדרש שפיר דבר זה. ע"כ.

ובאמת אין תירוצו מספיק, דסוף סוף מה יענה רש"י על זה שהגמ' כן דורש דבר זה מ'וקדשתו'. ואפשר לתרץ עפ"מ שאמרו בתורת כהנים (אמור א' י"ג), "קדוש יהיה לך" - לרבות כהן בעל מום. ולכאורה כל שכן כהן קטן.

והשתא אתי שפיר, דמשום הכי לא הביא רש"י את הדרשה על 'וקדשתו', כי אז היינו אומרים שבעל מום וקטן אינו בכלל זה, שהרי לשון הפסוק הוא "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב", ומשמע מזה דדוקא מי שמקריב צריכים לקדשו, משא"כ בעל מום וקטן. ולכן הביא רש"י את הדרשה דייקא על "קדוש יהיה לך", כיון שמתיבות אלו ילפינן בתורת כהנים לרבות בעל מום

כאחיו", 'איש' למעט קטן. אבל בעל מום חולק בקדשים. ופירש"י (ד"ה אפילו) וז"ל, בעל מום, שאף הם היו מתלעים בעצים ומפשיטים ומנתחים ושוחטים. ולפ"ז אתי שפיר למה הקטן גרע מבעל מום, כי הבעל מום יש לו איזה עבודה במקדש, להתלע בעצים, להפשיט, לנתח ולשחוט, והוא חולק בקדשים, משא"כ הקטן.

אמנם באמת יש להקשות על מה שכתב רש"י, שהבעל מום חולק בקדשים משום שהוא מתלע בעצים ומפשיט ומנתח ושוחט, שהרי כל ארבעה דברים הללו כשרים גם בזר, ואם כן למה יהא זה טעם לומר שבעבור זה יחלוק הכהן בעל מום בקדשים.

ומבאר הבית יצחק (שו"ת או"ח סי' י"ג סק"ד) ע"פ המבואר בקצה"ח (סי' רמ"ג סק"ד) דעיקר זכות הכהנים במתנות כהונה הוא מדין שכירות, "חלף עבודתם אשר הם עובדים" (במדבר יח:כא). וזהו כוונת רש"י, דלכן בעל מום חולק בקדשים, כיון שסוף סוף הוא עובד איזה דבר, ומגיע לו שכר חלף עבודתו. והגם שהעבודות שהוא עושה, גם זר יכול לעשות, אך היות וסוף סוף המציאות הוא שכהנים בעלי מומים עושים זאת, נחשב כאילו שכרו אותם לכך, ושפיר מגיע להם מתנות כהונה מדין שכירות.

כשהכהן יודע שאין לו בביהכ"נ

האם יש לו לצאת או לעלות ולבדוק פעמים

והנה יש לדון אם מצות 'וקדשתו' הוא מדאורייתא ממש, או שרק מצוה דרבנן, והפסוק 'וקדשתו' הוא רק אסמכתא. ובשו"ת יהודה יעלה להמהר"י אסאד (ח"א או"ח סי' מ"ה) כתב בזה ענין נפלא. הוא כותב את התשובה לאחד ששאל אותו לגבי כהן

יכול לאכול קדשים, והוא בכלל 'לחם אלקין' הוא מקריב, והלוא גם קטן יכול לאכול, ואעפ"כ אינו בכלל קידוש.

כמה ביאורים למה הקטן גרע מבעל מום

ויש מיישבים קושיית רעק"א, דאדרבה, קטן גרע מבעל מום, כי הבעל מום הוא בר חיובא ובר עבודה, רק שיש עליו חלות פסול. לעומת זה הקטן אינו פסול בעלמא, רק לאו בר עבודה הוא כלל, והוי כקוף לענין העבודה. ולכן הקטן אינו בכלל 'וקדשתו' משא"כ הבעל מום.

עוד יש ליישב קושיית רעק"א עפ"מ שכתב הרמב"ם (ספה"מ עשה ל"ב), ציונו לכבד זרע אהרן ולנשואם ולרוממם, ונָשִׂים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה, וכן אמרו (בספרא) 'קדושים יהיו לאלקיהם' על כרחם, וזהו קודש' לרבות בעלי מומין, שלא תאמר אחר שזה אינו ראוי להקריב לחם אלקיו, לאיזה דבר נקדמיהו ונכבדהו. ולכן אמר 'וזהו קודש', הזרע הנכבד כולו, תמים ובעל מום. ע"כ.

והשתא אתי שפיר שיטת המגן אברהם, כי כוונת הכתוב 'כי את לחם אלקין' הוא מקריב' הוא שיש לכבד ולרומם את שבט הכהונה, כי שבט הכהונה הוא אשר נבחר להיות מקריבים את לחם אלקינו, ושבט הכהונה אחד הוא, וכל שהוא מכלל שבט הכהונה הוי בכלל זה הכבוד - תמים ובעל מום כאחד. משא"כ הקטן אינו נחשב עדיין כשבט הכהונה, ולכן כתב המגן אברהם דהקטן אינו נכלל בפסוק 'כי את לחם אלקין' הוא מקריב', ולא שייך בו מצות 'וקדשתו'.

הטעם שבעל מום חולק בקדשים וקטן לא

עוד יש ליישב עפ"מ דאיתא (קידושין נג.) שכהן קטן אינו חולק בקדשים, דכתיב (ויקרא ז:י) "לכל בני אהרן תהיה איש

ומסיק המהר"י אסאד: נראה להלכה ולמעשה, לקרוא לכהן לכתילה שתי פעמים.^א ואם מרנא ורבנא הגאון מהר"מ בנעט זצוק"ל נהג כאשר מעלתו ראה אצלו, אני בער לא אדע סודו ונימוקו מאיזה טעם עשה כן. ואני לא ראיתי כן ממנו במשך השנים רצופים שיצקתי מים על ידיו הקדושים זיע"א, אם כי לא ראינו אינו ראיה (עדויות פ"ב מ"ב), והנראה לע"ד כתבתי, ע"כ.

המילדות מסור נפשם שישאר בישראל כהנים לזמן ומלכיהם

עוד יש ליישב קושיית רעק"א על המגן אברהם, עפ"מ שמבואר בפ' שמות שפרעה גזר על המילדות להרוג את כל הזכרים הנולדים, והם לא שמעו לדבריו, ונאמר שם (שמות א: כ-כא) "וייטב אלקים למילדות וירב העם ויעצמו מאד. ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם בתים". ופירש"י, וייטב אלהים למילדות - מהו הטובה, ויעש להם בתים - בתי כהונה ולויה ומלכות שקרוייין בתים.

וקשה, הרי דרכו של השי"ת לשלם מדה כנגד מדה, ומהו המדה כנגד מדה בזה שזכו לבתי כהונה ולויה ומלכות, לזה שלא הרגו את הילדים. ויש על זה 'בריסקער תורה' ממרן הגר"ד זצ"ל.

דהנה באמת קשה, מה היה סברת פרעה בזה להרוג את הזכרים ולקיים את הנקבות, והלוא גם אם היו המילדות הורגים חלילה את כל הזכרים של כלל ישראל, היו נשארים הנקבות, והגם שהנקבות היו מוכרחים להינשא למצרים, כי לא נשאר שום זכר מכלל ישראל, אך סוף סוף הדין הוא שהבן

שיודע שאין לוי בבית הכנסת, אם ראוי שיצא הכהן מביהכ"נ קודם קריאת התורה בכדי שלא יצטרך לברך שני פעמים על התורה. והשואל כתב שכן ראה מעשה רב, בבי רב מרן הגאון רשכבה"ג מהר"מ בנעט זצוקלה"ה.

והוסיף השואל לבאר הסברא בזה, דהנה הרמב"ם וסייעתיה סבירא להו שברכה שאינה צריכה הוא איסור דאורייתא. לעומת זה מצות עשה ד'וקדשתו' ס"ל להרמב"ם שהוא רק אסמכתא. וא"כ כשאין לוי בביהכ"נ, בודאי ראוי יותר שכל הכהנים יצאו כדי שלא לגרום ברכה שאינה צריכה שהוא מדאורייתא, הגם שיפסידו הקהל מזה מצות 'וקדשתו' שהכהן צריך לברך ראשון, כי מצות 'וקדשתו' הוא רק מדרבנן.

והגם שתוס' והרא"ש כתבו, דכשאין לוי בביהכ"נ יברך הכהן שני פעמים גם במקום לוי, הם אזלי לשיטתם דסבירא להו דגם ברכה שאינה צריכה הוא רק איסור דרבנן, ולכן סברו שהוא בבחינת הם אמרו והם אמרו, והתירו לכהן לברך שני פעמים על התורה כשאין לוי בביהכ"נ. ע"כ סברת השואל.

ועל זה משיב לו המהר"י אסאד מערכה שלימה, שאין פני הדברים כפי אשר לפלל, רק באמת הרמב"ם וסייעתו סוברים שגם ברכה שאינה צריכה הוא איסורא דאורייתא, וגם 'וקדשתו' הוא מצות עשה דאורייתא, ולכן בודאי גם הרמב"ם מודה לדינא דתוס' והרא"ש, דהכהן קורא במקום לוי ומברך שני פעמים. וכל שכן שהתוס' והרא"ש סוברים כן, כי לדידהו תרווייהו הן דרבנן.

^א באמצע התשובה הוא מביא תשובת המקור ברוך, שיאמר הכהן אחר הברכה שנית ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ועיי"ש ביאורו בשיטה זו.

למה, כדי שישאר תמיד כהנים כשרים בכלל ישראל. משא"כ אם ישאר לדור אם אשתו הפסולה, יהיו בניו פסולים לכהונה.

ועל זה מסיק הפסוק 'קדוש יהיה לך' - לרבות בעל מום דוקא, כי גם הבעל מום מקיים את שבט הכהונה ע"י שהוא מוליד בנים, כי על פי הרוב בעל מום אינו מוליד בעלי מומים (כמבואר חולין טז.), ונמצא שבניו יהיו כשרים לכהונה. ולכן הגם שהוא עצמו פסול לעבודה, מ"מ יש לכבדו ויש לו חלק בקדשים, כיון שהוא מקיים ומוליד את המשך שבט הכהונה. משא"כ הקטן שאין לו אישות, אין לו מעלה זה, ולכן אין הקטן נכלל ב'וקדשתו'.

כהן העולד עם מום - האם זה מורה על פגם

לסיום הענין נראה לבאר בדרך אפשר סברת המחלוקת אם בעל מום נכלל ב'וקדשתו' או לא, עפ"מ ששינו (נדרים כ.), אמר רבי יוחנן בן דהבאי, ארבעה דברים סחו לי מלאכי השרת, למה יש בנים שנולדים חגירין, ויש בנים שנולדים אילמים, ויש בנים שנולדים חרשים, ויש ילדים שנולדים סומים. וביארו מלאכי השרת, דהכל הוא מפני איזה פגם שהיה בעת מעשה האישות. ומסיק הגמ', אמר רבי יוחנן, זו דברי יוחנן בן דהבאי, אבל אמרו חכמים אין הלכה כיוחנן בן דהבאי.

ולכן לפי שיטת רבי יוחנן בן דהבאי נמצא, דכשאנו רואים כהן בעל מום, הוא הוכחה שלידתו היה באיזה פגם, ולכן יצא בעל מום. וכיון שיש בו פגם, אין אנו מחוייבים לכבדו ולפתוח בו ראשון. משא"כ לחכמים הסוברים שאין הלכה כיוחנן בן דהבאי, אין המום מורה על איזה פגם, לכן גם הבעל מום אנו מחוייבים לכבדו, כי סוף סוף הוא משבט הכהונה.

הולך אחר האם, ונמצא שכל הבנים שיולידו מהמצריים יהיו נחשבים כחלק מבני ישראל כמו אמם, ואם כן מה העויל בזה.

בשלמא להראשונים הסוברים שדבר זה נתחדש רק לאחר מתן תורה, שהבן הולך אחר האם, אבל במצרים שעוד היה קודם מתן תורה נתייחסו הבנים אחר האב, נמצא שהבנים שיולידו הנשים יהיו מצריים מובן שפיר. אבל להראשונים הסוברים שגם לפני מתן תורה התייחסו הבנים אחר האם, קשה מה היה הגזירה של פרעה בזה.

ומבאר רבי בערל, שלא היה איכפת לפרעה כלל וכלל מזה שישארו עם ישראל - הנולדים מן האבות המצריים, כי סוף סוף לא יהיה שום אחד מהם 'מיוחס', וממילא לא יהיה שייך שיהיו כהנים ולויים ומלכים מישראל, כיון שאינם מיוחסים. וכמו שמבואר בפרשתן שכהן הנולד מפסולי כהונה, פסול לעבודה, כל שכן אם הוא נולד מפסולים גמורים - מצריים. וכיון שלא יהיה כהנים ולויים ומלכים בישראל, ממילא לא יתקיימו ביהדותם וכשרותם.

ולזה נלחמו המילדות עם פרעה, ובמסירות נפש קיימו והחיו גם את הזכרים, כדי שיהיו כהנים ולויים ומלכים מישראל, ויתקיים עם ישראל לנצח נצחים.

והשתא אתי שפיר, דאכן השכר שקיבלו - בתי כהונה ובתי לוויה ובתי מלכות, הוא ממש מדה כנגד מדה, כיון שזה היה עיקר כוונתם במסירות נפשם, שיהיה בישראל כהנים לויים ומלכים. ועי' בספה"ק בני יששכר (תשרי מאמר י' אות י"ד) ובבן יהודה (סוטה י"א) ובעיון יעקב שם.

והשתא אתי שפיר למה הקטן גרע מבעל מום, דהנה 'וקדשתו' פירושו שמכריחים את הכהן לגרש את אשתו הפסולה. וכל זה

יתכן שהיא נשתנתה לאחר מיתה, ולא היתה נראית כך מחיים. ואלעזר בן מהבאי סבר, סימנין אין עשויים להשתנות לאחר מיתה, ע"כ.

השיטה מקובצת מביא שם בשם הראב"ד, שמחלוקת זו אינה דוקא בשומא, אלא הוא הדין לשאר חידושים ועניינים הנולדים עם האדם, כגון רגלו עקומה, כי מה הפרש יש בין שומא לשאר חידושים הנולדים עם האדם?

ואפשר לבאר, דנחלקו במחלוקת הנ"ל, אם האדם הנולד במום, זה מורה שהוא נולד בפגם או לא. וזהו סברת המחלוקת אם שומא מצויה בבן גילו או לא. אם המום מורה על פגם, בודאי לא מצוי מום זה גם בבן גילו, כי מאן יימר שבבן גילו יש ג"כ פגם זה. משא"כ אם המום אינו מורה על פגם, שפיר יתכן שהמום מצוי גם בבן גילו.

וזהו ג"כ סברת המחלוקת אם המום עשויה להשתנות לאחר מיתה. אם המום מורה על פגם, א"כ זה עשוי להשתנות ע"י תשובה, ובפרט לאחר מיתה, כי המיתה מכפרת. משא"כ אם המום אינו מורה על פגם, אין שום סברא שהמום ישתנה.

סברת המחלוקת אם שומא מצויה בבן גילו ואם סימנין עשויין להשתנות

עוד יש לבאר עפ"ז מה ששנינו (ב"מ כז:), עדים המעידים על אדם שמת כדי להתיר את אשתו להנשא לאחר, אם הסימן שהם אומרים הוא שראו שומא במת, באבר פלוני, הדין הוא שגם אם ידוע לנו שאכן בבעלה של האשה היה שומא באותו אבר, מ"מ אין זה סימן המתירה. ואלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא. כלומר, זה נחשבת הוכחה טובה למיתת הבעל.

ומבאר שם רבא מהו סברת המחלוקת, אם השומא שנראית בגופו של אדם זה שמת עלולה להיות מצויה גם באדם אחר שהוא בן גילו. תנא קמא סבר שומא מצויה בבן גילו, ולכן אין השומא ראייה, שהרי יתכן שהמת הוא אדם אחר, בן גילו, שגם בו היתה שומא כזו. ורבי אלעזר בן מהבאי סבר, שומא אינה מצויה בבן גילו.

איבעית אימא, דכולי עלמא סוברים ששומא אינה מצויה בבן גילו. והכא נחלקו האם הסימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה. תנא קמא סבר, סימנין עשויים להשתנות לאחר מיתה, ולכן השומא אינה ראייה, שהרי

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

זבחים ל"ה ע"א

ודייק המשנה למלך מדקאמור 'ומסתפג',
משמע דחיובא הוא, וצריך טעם למה.

וכתב עליו ב' טעמים: (א) משום דחיישינן
שמא בטבילה נדבק בבשרו נימא או עפר
וכיוצא בו [והוי חציצה בין בשר לבגד
שלושב אחר הטבילה]. (ב) לפי מה שפסק
הרמב"ם (פ"י מהל' כלי המקדש ה"ז) שכהן
צריך ליזהר שלא תכנס הרוח בשעת
העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד
מעליו, ופשיטא דלא גרעי מים מרות. וא"כ
צריך לספוג משום דשמוא המים יהיו
מבדילין בין הבגד לבשר.

ודברי המשנה למלך צע"ג, דמבואר בסוגין
שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד
ארכובותיהן בדם. ופריך, והא הוי חציצה,
ומשני לך הוא ולא הוי חציצה.

הנה מבואר דדבר לך אינו חוצץ, אלא ודאי
דאינו דומה רוח למים, ומים אינו חוצץ ורוח
חוצץ. והחילוק בין רוח למים הוא, דמטבע
הרוח כשיכנס תחת הבגד מבדיל ומרחיק
הבגד מעל בשרו, משא"כ מים דמטבע
להדביק הבגד לבשר.

ומוסיף רבינו דאפילו נדמה רוח למים,
מ"מ לא הוי חציצה לענין תפילין, דנראה
לפ"מ שכתבתי דרוח החוצץ היינו בנכנס
תחת בגדו, ועי"ז הבדיל הבגד מבשרו. והנה
פשוט נמי דאם יכנסו מים תחת בגדו
ויבדילו הבגד מבשרו [כגון באופן שיכנסו

למה פוקקין העזרה, אמרו שבח הוא לבני
אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם. והא דם
הוי חציצה, לך הוא ולא הוי חציצה, דתנן
הדם והדיו והדבש והחלב יבישין חוצצין,
לחין אין חוצצין. והא קא מיתוסי מאנייהו,
ותנן היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו
פסולה.

הנה נשאל לרבינו (שו"ת משנה הלכות ח"ה
ס' ט') במה שמבואר במג"א (ס' כ"ז) בשם
השל"ה שיש לרחוץ מקום הנחת תפילין
שלא יהא דבר חוצץ. וכתבו האחרונים
(ומובא בשערי תשובה שם ס"ק י') דהנהגים
כשל"ה צריכים לנגב המקום היטב משום
חציצה, דמים הוי חציצה.

ונסתפק השואל אי רק המים שעל הראש
הוי חציצה, או דילמא גם המים הנבלעים
בתוך השערות נמי הוי חציצה. והשיב רבינו,
דנראה פשוט דאם מים חוצצין אין נפ"מ אי
המים על הראש או על השערות, דמאי
שנא. ורצוני להעיר דלא דקדק בלשונו [או
דילמא גם המים הנבלעים בתוך השערות],
דמים אינם נבלעים בשערות, דשער אדם
אינו בולע ולא פולט אלא מתעכבין על גבי
שערות. אלא דבעיקר חידוש האחרונים
דמים חוצצין לפענ"ד זה אינו, דמים לא
חצצי כלל.

והנה מקור דברי האחרונים הם ממה שכתב
המשנה למלך (פ"ב מהל' יוה"כ) אמה שכתב
הרמב"ם שהכהן גדול טובל ועולה ומסתפג.

בתפילין, כיון דלח הוא ואינו מרחיק התפילין מהבשר, לא הוי חציצה.

ובזה מדויק לשון הרמב"ם (פ"י מהל' כלי המקדש ה"ז) שכתב, וצריך ליזהר וכו' ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו, ע"ש. ופשוט דהיינו טעמיה משום דאין האיסור משום הרוח, אלא האיסור שהרוח יתרחק ויבדיל הבגד מעל בשרו. ולפ"ז פשוט דתפילין כיון דליכא שום הרחקה לתפילין משערות משערות ראשו, כה"ג ליכא משום חציצה. וע"ע אריכות בענין זה בשו"ת דברי משה (סי' א') להג"ר משה הלברשטאם זצ"ל, חבר הבד"ץ העדה החרדית ירושלים.

מים תחת הבגד ואין להם מקום לצאת במהרה, אז יתנפח הבגד מכח המים] אין הכי נמי דמים הוי חציצה. אלא דמ"מ אין זה מטעם חציצה דמים אלא הטעם של חציצה הוא מטעם הרחקת הבגד והבדילו מבשרו.

ובזה נמי מיושב למה הכהן גדול מסתפג [דבאמת משום מים לא הוי חציצה כיון שהוא דבר לח, אלא משום שיש אופן שהמים מבדיל בין הבגד לבשרו] וטעם זה ליכא אלא כי נכנס מים תחת בגדו, כמו רוח הנכנס תחת בגדו. אבל אם היו מים על ראשו והניח עליהם, הרי המים אינם מרחיקין התפילין מבשרו, והוה ליה ממש דומיא דכהנים שמהלכים בדם, ולא חששו משום חציצה משום דלח הוא. וא"כ ה"נ

הילולא דצדיקיא

ט"ו תשרי תרנ"ה

הרה"ק רבי מרדכי לייפער מנאדבורנא זי"ע

רבינו מרדכי נולד ביום י"ט אייר שנת תקפ"ה (1825 למס') [וי"א תקפ"ג], לאביו הרה"ק ישכר בער מנאדבורנא (Nadvirna, Ukraine) זי"ע בעל סתרי תורה, בן הרה"ק רבי יצחק מקאליש (Kalush, Ukraine) זצ"ל, אחי הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן (Peremyshlyany, Ukraine) זי"ע, בני הרה"ק רבי ארוך לייב מפרעמישלאן זי"ע, בן הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע. ולאמו מרת רחל ע"ה, בת הגה"ק רבי אברהם לייב בלוך זצ"ל, נכד הרה"ק רבי יוסף בלוך זי"ע אב"ד אלעסק (Olesko, Ukraine) וסטנאב (Sataniv, Ukraine), ובעל גנזי יוסף, מתלמידי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע.

ימי נעוריו

כבר מילדותו חיפש רבינו עצות איך להיות תמיד דבוק בהשי"ת, וכמו שכתב בספרו (מאמור מרדכי פ' תבא ד"ה ידבק בך): "כד הוינא טליא, והתחלתי ללמוד גמרא בעיון. ושאלת את אאמורי"ר זי"ע: "איך אוכל לקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד', כיון שאני טרוד בגירסא". והשיב לי אבא מורי: "אעפ"כ חיובא רמיא לקיים", ולא הבינותי דבריו הקדושים, כי היה בעיני כבלתי אפשרי. וכד נהירנא עיני הבינות, כשאדם מבטל את עצמו מכל וכל, ואינו מכוין בפלפולו להנאת עצמו, רק לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא, זוכה להיות לנגד עיניו שם הוי' ב"ה, אף גם בעת טירוד עיון רב בלימוד התורה הקדושה בעמקי מחשבתו. והנה התורה נקראת 'דבר', ע"ד (תהלים קה:ח) "דבר צוה לאלף דור". וזהו פירוש הפסוק (דברים כה:כא) "ידבק ה' בך", היינו שתוכל להיות בדביקות השם, להיות השם הוי' לנגד עיניך. 'את הדבר', היינו אפילו בעת עיון רב בלימוד תורה הקדושה שנקראת 'דבר'. 'עד כלותו אותך', פירוש באופן שתבטל עצמך מכל וכל, ולא תחשוב כלל להנאת עצמך. השי"ת יזכינו לבוא למדריגה הזאת בזכות אבותינו הק".

עוד מימי ילדותו היה רבינו מתמיד עצום, וכמו שסיפר לעת זקנתו בעת שראוהו רבי ברוך מאיר קליין ז"ל כשדמועות עומדות לו על לחייו, ואמר לו רבינו: "יודע אתה למה אני בוכה, כי איני יכול ללמוד כמו בשנים קדמוניות. וזכרתי שבהיותי בן י"א שנה, שאל אותי אבי: "מה למדת היום אחר הצהרים". עניתי לו: "שני דפים גמרא, דף אחד שלחן ערוך אורח חיים, דף אחד שלחן ערוך יורה דעה, דף אחד שלחן ערוך חושן משפט וכו'". והוסיף רבינו ואמר: "וכל זה היה חוץ ממה שלמדתי בבוקר לפני שהלכתי אל המלמד, שאז למדתי גמרא רש"י ותוס', וגם בלילה למדתי שני דפים גמרא".

אביו נסע אתו הרבה אל דודו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע שחיבבו מאד. ומסופר: פעם אחת כשבא רבי בערצ'י עם רבינו לשבות במחיצת הרבי מפרעמישלאן בשבת בלילה לפני שערך הרבי את שולחנו הטהור, וכדרכו בקודש חילק לכל אחד מקום לשבת בפני החסידים. קרא הרה"ק: "רבותי תנו לו למאיר'ל עצה, מה יעשה עכשיו עם מרדכי'ל שלו. אדרבה תאמרו למאיר'ל היכן

יושיב את הבחור הטוב הזה ליד השולחן, יושיב אותו מאיר'ל למעלה בשולחן המזרח, הרי הוא ראוי לזה כבר מזמן. אבל מאיר'ל לא יכול לעשות כן כי הוא בכל זאת ילד צעיר, והוא יכול אח"כ חלילה להגיע לידי גדלות וגסות הרוח ר"ל. ואולי מאיר'ל יושיב אותו קצת הלאה בצד, הרי זה לא לפי כבודו, כי מגיע לו מקום יותר טוב ויותר מוכבד. לא יודע עכשיו מאיר'ל מה לעשות, תנו נא לו רבותי איזה עצה. כל הקהל שתק ולא ענה כלום. הרבי חשב קצת, ואח"כ אמר: "אתם כולכם שותקים, אבל למאיר'ל כבר נפל בלבו עצה, אני אעשה פשרה - לא אושיב אותו בשולחן המזרח, ולא בצד, רק אושיב אותו על ברכי". ואכן משך כל שלש הסעודות בשבת קודש, בילה רבינו על ברכי דודו הקדוש.

פעם אמר הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע שיש לרבינו נשמה גבוהה - נשמת מרדכי היהודי, וניבא עליו גדולות ונצורות. ובעודו צעיר לימים אמר עליו: "מזובטחני בו, שיתעבד לאילנא ברברא בישראל, והוא יהיה רבן של ישראל, ואליו ינהרו רבבות אלפי ישראל".

בעודו צעיר לימים נתייתם רבינו מאביו הקדוש, ומני אז והלאה נתגדל ונתחנך על ברכי דודו הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע, אשר לקחו לו לבן, ושמו עליו כעל בבת עינו, וממנו שאב רבינו את תורתו ודרכיו הק' בעבודת הבורא יתברך שמו.

פרק האיש מקדש

כאשר הגיע רבינו לפרקו נשתדך עם מרת חיה ע"ה, בת הגה"ק רבי שמואל שמעלקא טויבש זצ"ל אב"ד יאס (Iași, Romania). בר"ח ניסן שנת תר"ד (1844 למס') התקיימו שמחת החתונה. לאחר נישואיו היה רבינו סמוך על שולחן אבי חותנו הגה"ק רבי אהרן משה טויבש זצ"ל אב"ד יאס, ובעל קרני ראם.

הרבנית, על אף היותה רגילה בבית אביה לחיות בהרחבה גדולה, והיתה רגילה לאכול בקערה של כסף עם כף של זהב, כאשר סיפרו לה על גדול העניות השוררת בבית רבינו, שאוכלים ושותים בכלי חרס גרועים, ואין להם אפילו רהיטים, וחיים בדחקות גדול, עם כל זאת הוטב בעיניה להידיבק בבית רבינו, והסכימה לוותר למענו על כל ההרחבה שהיה בבית אביה, בידעה כי כל אלו כלא יחשבו, לעומת תורתו ועבודתו הק' של רבינו.

עד כדי כך, שפעם אחת הביא חסיד אחד אשר נושע על ידי רבינו ישועה גדולה, מתנות רבות כלי כסף וזהב לרוב, אשר עלה לסכום גדול כאות הוקרה לרבינו. וכאשר לא מצא את רבינו בביתו, כי היה על אם הדרך, מסרם לרבנית. והיה כאשר אך יצא החסיד, נכנס עני אחד, וסיפר לרבנית את דאגתו, שהוא מבקש עזרה עבור הכנסת כלה. לא היססה הרבנית הרבה, ולקחה את כל המתנות שקיבלה לפני דקות מספר, ומסרה בשמחה רבה לעני עבור הוצאות הנישואין, כה דבקה בדרכו הקדוש של רבינו, וכאשר שב רבינו לביתו ושמע על מעשיה נהנה מאוד מזה.

פעם אחת אמר רבינו לכלתו בדרך צחות על הרבנית: "שהיתה פעם אחת אשה כשירה, והיא כבר אינה נותנת פרוסת לחם לעני". וביאר דבריו לכלתו הנדהמת מדברים אלו: "שפעם היתה הרבנית נותנת פרוסה לעניים, והיום היא נותנת ככרות שלמים".

על כס ההנהגה

רבינו נסמך להנהגת העדה ע"י דודו הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע, היה זה ב'זאת חנוכה', והרה"ק

מפרעמישלאן קרא לרבינו שיכנס לחדרו עם עוד שלשה אנשים, וקרא לעוד חמישה אנשים שיעמדו על יד הפתח מבחוץ, והרה"ק ציוה לסגור את הדלת, ולהזהיר את האנשים העומדים בחוץ שישארו לעמוד שם, ולא ילכו לאף מקום, בכדי שיוכלו להשלים למנין. הרה"ק מפרעמישלאן סמך את ידיו הקדושות על ראש רבינו לסעדו ולתמכו לנשיאות, וכה אמר לו: "ראה נתתיך אלקים וגו'. מרדכי, את המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות. 'מטה' - הוא לשון 'מטה יד', כוונתי היא שפלות רוח, שתקח לידך שפלות רוח אשר תעשה בו את האותות, כי בכדי להראות אותות ומופתים צריכים להיות שפל רוח, ובלי שפלות רוח אין המופתים שווים כלום".

אחר כך שאל הרה"ק את רבינו: "רב, הנך כאן?" ענה רבינו: "הנני". אחר כך אמר הרה"ק לרבינו: "בוא ועמוד על יד המזוזה", והמשיך הרה"ק מפרעמישלאן ואמר: "מרדכי ימלא מקום אביו, כי הוא הצעיר והחשוב, ויש לו אשה כשירה, ונוכל לומר עליה שהיא בת תלמיד חכם. מרדכי תתפלל בבוקר השכם, ותתפלל לפני התיבה ערב ובוקר וצהריים, אמור לתיבה אחותי את (עי' משלי ז:ד). תכניס אורחים והאכל עניים, ותאכל עמיהם יחד אך בלילה, ולא ביום שהוא מוקדש ללימוד. ודע כי אביך הק' ז"ל עבד את ה' עבודה תמה".

והתחיל הרה"ק מפרעמישלאן לשוור: "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית וכו'". ויברך אותו, ואמר להעומדים שם: "הטו אזניכם ושמעו היטב, גם אתה הירשלי הטה ושמע: זאת חנוכת המזבח, מה מזבח מכפר אף שולחנו של אדם מכפר (חגיגה כז), וראה נא שלא יעבור עליך חצות לילה בשינה מעתה. ותיסע לשבת קודש פרשת יתרו אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין, והוא יקרב אותך א"ה, ולא ירע לך, כי אתה קנן חדש מלא ישן, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים", כן חזר כמה פעמים. ואמר לו עוד: "דע כי עבדתי עבודה רבה ביגיעה גדולה עתה אחר ההדלקה, עד שמפני נטפו אגלי זיעה, וידי קרות כשלה, ומעתה לא תבוא אלי מעצמך עד שאבקש אותך, והיה אם אחפוץ בך אקרא לך בשם היאות לך בבוא עת פקודה א"ה, לך בכוח זה והושע את ישראל".

רבינו קיים את דברי הרה"ק מפרעמישלאן ונסע לשבות בשבת קודש פרשת יתרו במחיצת הרה"ק מרוזין זי"ע. רבינו לא גילה מי הוא, והמנהג היה אצל הרבי מרוזין שבצאתו מן הקודש מחדרו, נחלקו הקהל לשתי שורות, והרבי מרוזין עבר ביניהם בעיניים סגורות, וכך קיבל שלום מכל אחד ואחד. כאשר הגיע על יד רבינו נתן לו רבינו שלום, נזדעזע הרבי מרוזין, ופתח את עיניו, ושאל את רבינו: "מי אתה?" ענה לו רבינו: "מנאדבורנא". שאלו הרבי מרוזין: "אפשר אתם בנו הצעיר של הרבי רבי בערצ'י?" ענה רבינו: "כן". חזר ולקח הרבי מרוזין את ידו של רבינו ולחצם בדרך חיבה בשתי ידיו הקדושות, ולחש הרבי מרוזין לאחוזו של רבינו, ואמר לו להקריב את ראשו ללבו, ואמר לרבינו תשמעו איך הלב שלי דופק, והמשיך ללכת.

בליל שבת קודש הכינו את השולחן למנוח יוכל הרבי מרוזין לערוך את שולחנו הטהור, והגבאי סידר את מקומות הישיבה, והכין לרבינו מקום על יד הרבי מרוזין, אך רבינו סירב לישיב שם, וישב באיזה שולחן שעמד בצד. הגבאי פנה אל רבינו וביקשו כמה פעמים שיאות לישיב למעלה במקום שהוכן עבורו, אך רבינו סירב. והיה כראות הגבאי שרבינו מסרב, הלך אל הרבי מרוזין, וסיפר לו שרבינו מסרב לעלות לישיב למעלה. אמר הרבי מרוזין להגבאי: "לך ואמור לו, שאם הוא לא יבוא אל השולחן, גם אני לא אבוא אל השולחן". בשמוע רבינו את דברי הגבאי, קם מיד והלך לישיב במקום שהוכן עבורו

על יד הרבי מרוז'ין. ואח"כ בעת עריכת השולחן אמר הרבי מרוז'ין לרבינו: "פעם עושים שולחן עבור אדם אחד, ופעם אין עושים שולחן עבור אדם אחד". הרבי מרוז'ין נתן לרבינו שיריים בקערותו, רבינו אכל את הכל ולא השאיר כלום ואף קינה את הקערה היטב, ואמר רבינו להסובבים אותו: "הרבי מרוז'ין יודע מה שנתן לי, ואני יודע מה שלקחת".

אח"כ אמר הרבי מרוז'ין לחסיד אחד מנגידי טשערנובין (Chernivtsi, Ukraine) שישב שם בקירבה: "ראיתם את האברך הזה, השכינה שורה על פניו, גאט ליגט איהם אויפן פנים", והחליק הרבי מרוז'ין בידו הקדושים על פניו של רבינו, וסלסל את פאותיו, ואמר: "דומה עלי שאוחז אני ידי על מזוזה", והמשיך ואמר: "העולם טועים הם, כי חושבים שמי שנותנים לו זהב הוא רבי, ולמי שנותנים רק פערציגער [מין מטבע קטנה] איננו רבי. אבל לא כן הוא - רבי הוא מי שעובד את השם יתברך בלב תמים", והמשיך הרבי מרוז'ין ואמר: "הוא יכול להיות בעצמו רבי וליקח פתקאות".

בתחילה קבע רבינו את משכנו בעיר נדבורנא, ורבים נהרו אליו לדלות מבאר הטהור תורה וחסידות, ולהתבשם מקדושתו. וכן באו אליו לקבל את ברכת קדשו.

בנדבורנא היה לרבינו לו הרבה רדיפות מהממשלה אודות הגיוס לצבא של בניו הקדושים, עד שלבסוף הוכרח לעזוב את מקום מגורי אביו, ולעזוב את מדינת פולין. ומסופר: חדרו של רבינו היה סמוך לביהמ"ד. פעם אחת שמע דפיקות בביהמ"ד, והלך שם לראות מה זה ועל מה זה. וכבואו לביהמ"ד, שמע שהדפיקות באים מהארון קודש. פתח רבינו את הארון הקודש, ואמר: "מי יחין לדפוק בארון קודש שלי". והדפיקות פסקו, ורבינו חזר לחדרו. לא עברו רק כמה דקות, ונשמע עוד הפעם אותם הדפיקות. נכנס רבינו שוב לביהמ"ד, ושאל עוד הפעם כנ"ל, ופסקו הדפיקות, וחזר לחדרו. אחרי כמה דקות נשמעו פעם שלישית הדפיקות, ורבינו נכנס לביהמ"ד, והתמהמה שם קצת, ואמר: "מרמזים לי מן השמים שאני צריך לברוח ממדינת פולין". רבינו עזב את מדינת פולין, ונסע למדינת אונגארין (Hungary), הוא התגורר בכמה עיירות, עד שהתיישב בעיר בושטינא (Bushtyno, Ukraine), שם נשאר עד יום פטירתו. (גדולת מרדכי הוספות חדשים אות ו')

בהעלות את הנרות

דרכו של רבינו היה להרבות בנרות בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, וקנה נרות גדולות וטובות ביותר. ובערב שבת קודש הדליק מאה וששים נרות, וי"א שהיה מזדליק נרות במספר 'שבת'. וכן הדליק בראש חודש ק"ס נרות, וכן הרבה בנרות בפורים ובשושן פורים, ט"ז וי"ז אדר, ופעם אמר: "די 'אָימאַס' קאסט מיך א סאך לעכט". [היינו מה שאמרו חז"ל (מגילה ד): וְאֵימָא שִׁיבְסָר, וְאֵימָא שִׁיבְסָר].

מסופר: בליל ראש חודש אחד, נזדמן רבינו באיזה יער ללון אצל איש אחד. רבינו הכין את עצמו לתפילת ערבית, ובאמצע ההכנות נזכר שהלילה חל ראש חודש ואין לו נרות להדליק כמנהגו. רבינו הצטער על זה מאוד, אך בטחונו היה חזק בהשי"ת שיזמין לו נרות. בינתיים יצא רבינו מן הבית וטייל קצת בחוץ לכאן ולכאן, לפתע נשמע קול עגלה מתקרבת. פניו של רבינו אורו, ואותה לעגלה שתעצור. וכשנעצרה ניגש רבינו אל בעל העגלה, ושאל אותו: "האם יש לך נרות?" עמד האיש כמשתומם, ואמר לרבינו: "הנה אני נזכר כעת במה שחברי שותפי ביקש ממני לפני זמן רב לקחת אתי נרות, ולעשות לו עי"ז פרסומת. והנה הם מונחים אצלי כבר זמן רב בתחתית העגלה, ולשם כך

אני צריך לפרק את כל הסחורה מהעגלה". אמר ועשה. לאחר שפירק את הסחורה נתן לרבינו את הנרות, וראה זה פלא שמספר הנרות היה בדיוק מאה ושישים, וגם מהסוג הגדול והטוב ביותר כמו הנרות שרבינו נוהג להדליק. רבינו הודה לאיש, ובשמחה רבה הדליק את הנרות, והתחיל להתפלל תפילת ערבית. וראה האריך שהשי"ת אוהב צדיקים ומזמין להם כל צרכיהם בעת ובזמנו.

מסופר: פעם אחת כאשר שרר בעיירה בושטינא מקום מגורי רבינו איזה חולי ל"ע, והרופאים הזהירו באזהרה נחרצת לשמור על נקיון מוחלט בחוצות העיר ובבתים, באמרום שהלכלוך גורם למחלה זו. והופקדו על ידי ראש העיר שומרים שיסתובבו וישמרו שהפקדה תתקיים במילואה, ולכן לא יכלו לבנות סוכות, כי הדבר כרוך בהרבה לכלוך. אולם רבינו לא שאל אף אחד מה לעשות, ובנה סוכה.

שמע הדבר הגיע לאזני ראש העיר, ושלח שליח מיוחד שיודיע ויסביר לרבינו את חומרת הענין על פי הוראת הרופאים, ולבקשו להרוס את הסוכה על אתר. אולם רבינו לא שעה לדבריו ולא התייחס כלל לזה, רק אמר: "מורכילה בנה סוכה בכדי שתעמוד ולא שיהרסו אותה". חזר השליח ואמר לראש העיר את דברי רבינו. כששמע זאת, שלח לקרוא לרבינו שיבוא לפניו. אך רבינו מיאן. ראש העיר התמלא חימה ובא בעצמו אל רבינו, והתחיל לדבר אתו קשות, ואיים על רבינו שאם לא יהרוס את הסוכה יושט עליו עונש קשה. אולם רבינו לא שם לב לדבריו, וביטל אותם במחי יד, באמרו: "מורכילה בנה סוכה בכדי שתעמוד ולא בכדי שיהרסו אותה".

הראש העיר כעס מאוד, ורבינו שראה את כעסו אמר לו: "היודע אתה שהרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן היה דודי זקני?" ענה ראש העיר בכעס: "מה איכפת לי, מי היה דודך זקין, העיקר הוא שתהרוס את הסוכה". אמר לו רבינו: "אבקש ממך לשמוע סיפור". ראש העיר הסכים בליט ברירה, ורבינו התחיל בסיפורו: "פעם היה כומר אחד, ולו היה עשרה בנים, שהיו כולם בריאים ושלמים כמו ארזים. בחצר ביתו היתה גינה גדולה מלאה אילנות טובות. פעם אחת עלה לו רעיון במוחו, היות וברצוני לעשות גן יפה עם פרחים יפים הנודפים ריח למרתקים, אֶכְרוֹת לשם כך כמה עצים, ובמקומם אוכל להקים גינה לתפארת". ובמרץ עשו את העבודה לרוב הנאותו.

והיה אך גמרו לעשות את הגינה, חלו בניו אחד אחרי השני ושכבו על ערש דוי, עד שמותו מרוב יסורים. כשהגיע תורו של הבן העשירי הנשאר לפליטה, הלך הכומר שלא ידע יום ולילה מאז שחלו בניו, והתרוצץ מרופא אחד למשנהו, ופזיר הון תועפות, ועשה מאמצים כבירים לנסות להציל לפחות את הבן העשירי החולה, אך ללא הועיל. באותו יום יעצו לו ידידיו שינסה ללכת אל היהודי הקדוש המתגורר בעיירה פרעמישלאן, ואשר שמעו הולך בכל הגלילות, שברכותיו אינם חוזרים ריקם, ולכן לא יפסיד כלום אם ינסה לנסוע אליו שיברך את בנו שיקום מחליו. בליט ברירה אחרת הסכים הכומר לעצתם, באמרו: "מה כבר אוכל להפסיד".

והיה כאשר אך הגיע אל הרבי, התחיל לבכות בדמעות שליש ושפך לפניו את צרותיו שתכפוהו בזמן האחרון, ובעיקר על בנו העשירי המוטל בביתו על ערש דוי, שהרופאים נואשו למצוא מזור. אמר לו הרבי ר' מאיר'ל: "שמע נא את אשר אומר אליך, היה לך גן נאה מלא עצים טובים, וכשרצית לעשות גן של פרחים, זכור אתה מה עשית? כרתת עצים בכדי ליטע במקומם פרחים. והיות והאדם נמשל לעץ השדה, ואם כן בגלל שאתה גדת בחינם את העצים של הקב"ה, גדע הקב"ה את עצץ שהם בניך. אך היות ובאת אלי, לא אשלחך ריקם. מבטיח אני לך, שילך העשירי יתפא יתפא ויקום ממיטת

חליו, ויתהלך בריא ושלם כאחד האדם". הכומר קד קידה והודה לרבי מאיר על ברכתו, וכן היה כאשר חזר הכומר לביתו, באו לפניו אשתו וידידיו, וסיפרו לו בשמחה רבה שמצב בנו הוטב".

"ועתה" - פנה רבינו אל ראש העיר: "הידוע אתה מיהו הבן העשירי של הכומר? הלוא אתה הוא זה. והרבי מפרעמישלאן הוא דודי זקני, ועכשיו שפוט נא האם הצדק בזה אתך, האם זה גמולך אלי בעד הטובה שעשה עמך דודי זקני?" ראש העיר בשמעו את דברי רבינו אמר: "שהוא יודע כל זאת", ונפל לרגלי רבינו, וביקש את סליחתו, ומעתה הוא נותן רשות לרבינו לעשות אפילו עשרה סוכות, וכל הטוב בעיניו יעשה.

מסופר: פעם אחת באה אשה אל רבינו, ובכתה בדמעות שליש על הצרה שתכפתה, באשר העלילו על בעלה עלילת שווא, ואסרו אותו בבית הסוהר. שאלה רבינו: "מי הוא בעלך?" ענתה האשה: "בעלי הוא ירחמיאל מחסידי הרב". ושוב שאלה רבינו: "מי הוא ירחמיאל?" והיא ענתה, כך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים, ובכל פעם גברו צעקותיה של האשה: "מדוע אין הרבי זוכר מי הוא בעלי, הרי הוא כל כך דבוק ברי, ויושב אצלו יותר מאשר בבית?" אולם רבינו ענה לה: "אני לא זוכר אותך, ועם כל זה אני מברך אותך, יתן ה' ויצא לחפשי ויבוא לביתו בשלום".

הלכה האשה הביתה, וחיכתה לשוב בעלה, אולם כעבור ימים ושבועות והוא עדיין לא חזר לביתו, באה שוב אל רבינו, וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני. רבינו בירך אותה, שיתן ה' ויצא בעלה לחפשי ויבוא לביתו בשלום, אך גם הפעם לא השתחרר. האשה לא אמרה נואש, ובאה עוד פעם אל רבינו, ובכתה הרבה מאוד, ובאמצע צעקה, ואמרה: "רבי, הלוא בעלי הוא ירחמיאל שמביא לרבי סכך מדי שנה בשנה". רבינו בשמעו את דבריה, נענה ואמר: "אה אה, ירחמיאל פון די סכך, אה אה ירחמיאל מוהסכך, ביז די טאג וועט ער זיין אין שטוב". וכן היה שביום שנקב רבינו חזר ירחמיאל לביתו, והשמחה בביתו שבה כמקדם.

אחרית ימיו

בשנה האחרונה רמז רבינו למקורביו כמה פעמים על הסתלקותו. פעם אחת אמר: "דער אייבישטער איז דאך אויכעט מקיים אלע מצוות וואס שטייט און די תורה. און אויב אזוי, וויאזוי איז ער מקיים די מצוה פון ולקחתם פרי עץ הדר?" נאר דער אייבישטער נעמט דעם צדיק פאר א אתרוג". אולם אף אחד לא ירד לסוף דעתו.

ביום הכיפורים האחרון עמד רבינו והכריז בפני קהל עם ועדה: "רבותי, יש ל"ע גזירה קשה על כלל ישראל. האם יש כאן אחד שמוכן לקחת את זה עליו, להיות כפרה עבור כלל ישראל?" אף אחד לא ענה, כי כולם נבהלו וניתק הדיבור מפיהם וארכבותיהם דא לדא נקשן. רבינו חזר על דבריו פעם שנית, ואחר כך אמר: "נו", וחזר פעם שלישית, ולא ענו כלום. אחר כך אמר רבינו: "נו צום ערשטען מאל", ושתק קצת, "צום צווייטן מאל", ושתק קצת, "צום דריטען מאל", אף אחד לא הבין כוונתו של רבינו, אך ביום א' דסוכות אז הבינו שרבינו לקח את זה על עצמו להיות כפרה עבור כלל ישראל.

ביו"ט ראשון של סוכות שנת תרנ"ה (1894 למס') עלתה נשמתו הקדושה והטהורה של רבינו בסערה השמימה. רבינו נטמם בבית החיים בבושטינא.

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: הרה"ק רבי יצחק מסטאניסלוב (Ivano-Frankivsk, Ukraine) זי"ע. הרה"ק רבי ישכר דוב בערצ'י מסאטמור (Satu Mare, România) זי"ע. הרה"ק רבי מאיר רחנבום מקרעטשניף (Nyárádkarácson, România) זי"ע. הרה"ק רבי ישראל יעקב מחוסט (Khust, Ukraine) זי"ע. הרה"ק רבי אהרן משה מלנצהוט (Łańcut, Poland) זי"ע. הרה"ק רבי יוסף מנירעדהאז (Nyíregyháza, Hungary) זי"ע. בתו מרת בינה ע"ה, אשת הרה"ק רבי אברהם יוסף איגרא מז'עליץ (Żolynia, Poland) זי"ע, נכד הגה"ק רבי משולם איגרא זצוק"ל.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: אורות מרדכי

האהל ומצבת הרה"ק רבי מרדכי לייפער מנאדבורנא זי"ע בבושטינא

מגיד משנה לנוער

חג הסוכות

ספור פלא בגמרא

עס שטייט אין גמרא (סכה מז.) רב הונא בר ביזנא און אלע גדולי הדור האבען זיך צוזאמגעטראפן אין א סוכה שמיני עצרת, וואס דאס איז א ספק שביעי. זיי זענען געזעצן אין סוכה, אבער זיי האבען נישט געמאכט א ברכה. פירט אויס די גמרא 'גמירי דמאפר אתו'. זאגט רש"י (ד"ה גמירי דמאפר אתו), למדת מרבובי זיי זענען געקומען פון דעם פלאץ וואס די בהמות פאשענען, און זיי זענען נישט געזעצן אין סוכה א גאנץ יום טוב. איז א גרויסע וואונדער אז רב הונא בר ביזנא און די גדולי הדור האבען מבטל געווען מצות סוכה, ווייל זיי זענען געגאנגען פאשענען זייערע בהמות א גאנץ יום טוב, וואס איז דער פשט פון דעם.

בהמתן של חסידים גם מתנהגים בחסידות

עס שטייט אין אבות דר' נתן (פ"ח מ"ח) אזוי ווי די ראשונים זענען געווען צדיקים און חסידים, אזוי אויך זייערע בהמות זענען געווען חסידות. די קעמערלען פון אברהם אבינו זענען נישט אריין אין א פלאץ וואס איז געווען דארט א עבודה זרה, אזוי ווי עס שטייט (בראשית כד:לא) "ואנכי פניתי הבית ומקום ללון".

מעשה ברבי יוחנן בן תורתא

נאך שטייט אין מדרש (פסיקתא פרה פ"ד ב') א יוד האט פארקויפט זיין בהמה פאר א גוי. די גאנצע וואף האט דער גוי געארבעט מיט די בהמה. ערב שבת בין השמשות האט די בהמה נישט געוואלט ארבעטן, דער גוי האט איר געשלאגן, אבער זי האט זיך נישט גערוקט פון פלאץ. דער גוי איז געגאנגען צום יוד וואס האט איהם פארקויפט די בהמה, און האט איהם געזאגט ער זאל איהם צוריקגעגעבן די געלט, ווייל ער האט איהם געגעבען א בהמה וואס ארבעט נישט. איז דער יוד צוגעגאנגען צו די בהמה, און האט איר שטיל געזאגט אין אויער: "קיה, ווען דו ביסט געווען ביי מיר האסט נאר געארבעט אין די וואכן טעג, און אויף שבת האסט דו גערוהט. אבער יעצט וואס מיינע עבירות האבען גורם געווען אז איך האב געדארפט געלט, האב איך דיר געמוזט פארקויפן פאר דעם גוי. איך בעט דיר גיי ארבעט". און גלייך האט די קיה אנגעהויבן צו ארבעטן. דער גוי האט זיך שטארק געוואונדערט וואס דער יוד האט דא געטוהן, און האט איהם געפרעגט וואס ער האט אריינגעזאגט פאר די בהמה. דער יוד האט איהם געזאגט וואס ער האט אריינגעזאגט פאר די קיה. דער גוי איז זייער נתפעל געווארען פון דעם, און האט זיך מגיר געווען, ער האט אנגעהויבן צו לערנען תורה, און מען האט איהם גערופען יוחנן בן תורתא [תורתא מיינט א קיה].

אין הקב"ה מביא תקלה לבהמתו של צדיקים

עס שטייט אין די גמרא (חולין ז:; ירושלמי ג:) אז דער אייבעשטער ברענגט נישט קיין תקלה פאר די בהמות פון די צדיקים, און אונזאי נישט פאר די צדיקים אליינס. אזוי ווי מען זעהט ביי רבי פנחס בן יאיר אז מען האט גע'גנב'עט זיין אייזל, און זי האט דארט נישט געגעסן דריי טעג. ווען זי איז צוריק האט זי מחמיר געווען אפילו אויף דמאי. דאס איז מרמז ישעי' הנביא (א:ג) "ידע שור קוניהו וחמור אבוס בעליו", אויב דער בעל הבית איז א צדיק, פירט זיך די בהמה אויף אויף ווי צדיק.

רב הונא בר ביזנא הלך לבדוק את עצמו אם נתקלה עבודתו מהמים נוראים

מיט דעם קען מען ערקלערן די גמרא אין סופה, רב הונא בר ביזנא און די גדולי הדור זענען געגאנגען נאך ראש השנה און יום הכיפורים זעהן צו זייערע עבודה וואס זיי האבען געטוהן אין די הייליגע טעג איז אנגענומען געווארען, וועגען דעם זענען זיי געגאנגען צו זייערע בהמות קוקען צו זיי פירן זיך ווי צדיקים, און דורך דעם האבען זיי געוואוסט ביי וועלכע מדרגה זיי שטייען. (מגיד משנה עקב ד"ה וזהו עקב)

יארצייטען פון צדיקים

הרה"ק רבי יעקב יצחק מפרשיסחא זי"ע

י"ט תשרי תקע"ד (ג' דחומה"ס)

היהודי הקדוש זי"ע

דער יהודי הקדוש רבי יעקב יצחק איז געבוירען אין יאר תקכ"ו אין פשעווארז, צו זיין טאטע דער מגיד רבי אשר זצ"ל, אן אייניקל פון ט"ז, און פון שיטה מקובצת, און צו זיין מאמע מרת דבורה ע"ה.

היהודי הקדוש

מען האט איהם גערופען 'היהודי הקדוש', דער טעם שטייט אין ספר סדר הדורות הקדש, ווייל זיין רבי דער חוזה פון לובלין האט אויף געהייסען יעקב יצחק, און עס שטייט דאך אין שולחן ערוך (יו"ד סי' רמ"ב סע' ט"ו) מען טאר נישט רופען זיין רבי ביים נאמען, און אפילו אנדערע וואס הייסן אזוי ווי דער רבי טאר מען זיי נישט רופען ביים נאמען, וועגען דעם האט מען איהם גערופען 'יהודי'.

אין מליצי אש שטייט א טעם: ער איז געווען א גרויסער עניו, און יעדע מאל ווען ער האט מחדש געווען עפעס האט ער געזאגט: איך האב געהערט פון א יוד וואס האט געזאגט א חידוש. הרה"ק מקאצק (ספר אמת ואמונה) האט געזאגט א טעם: יעדען טאג ווען ער האט געמאכט די ברכה 'שלא עשני גוי' האט ער געשפירט אז ער טוישט זיך פון א גוי צו א יוד.

דער יהודי הקדוש איז געווען א גרויסער מתמיד. געבען איהם האט געוואוינט א שמיד. דער שמיד האט זייער פלייסיג געארבעט, ער איז אויפגעשטאנען זייער פרי, און האט געארבעט ביז זייער שפעט. ווען דער יהודי הקדוש האט דאס באמערקט, האט ער געמאכט א קל וחומר: אויב דער שמיד וואס איז עוסק אין חיי שעה טוט ארבעטן אזוי פלייסיג, איז דאך אודאי איך וואס איך בין עוסק אין חיי עולם, דארף איך דאך זיכער זעהן צו טוהען די עבודת ה' מער פלייסיג.

פון דעמאלס איז דער יהודי הקדוש אויפגעשטאנען פאר דעם שמיד. ווען דער שמיד האט דאס געזעהן איז ער אויפגעשטאנען נאך פריער. אזוי האט יעדער איינער געוואלט אויפשטיין פאר דער צווייטער שטייט אויף. ביים סוף האט דער יהודי הקדוש באזיגט דעם שמיד, און ער האט געזאגט אז דורך דעם שמיד איז ער אנגעקומען צו זיינע מדרגות.

עס איז געווען א יוד וואס האט פארקויפט בראנפן. איינמאל איז דער יהודי הקדוש איינגעשטאנען ביי איהם, ער האט שטארק באדינט דעם צדיק, און דעמאלס האט ער וויינגער פארקויפט אין געשעפט. די ווייב פון דעם יוד האט געזאגט: "דו וועסט דאך ווערען אן ארעמאן, אויב ביסט א גאנצע עוסק נאר מיט דעם רבי, און דו טוסט נישט פארקויפן". דער מאן האט איר געזאגט, אז דאס איז נישט איר דאגה.

פאר דער יהודי הקדוש איז צוריק געפארען, האט ער געפרעגט דעם יוד: "וויאזוי איז דיין פרנסה?" דער יוד האט געשוויגן. האט דער יהודי הקדוש איהם געזאגט ער זאל קויפען די הויט פון קעלבעלעך. האט דער יוד געזאגט די הויט איז יעצט זייער ביליג און עס איז נישט דא קיין קונים, אויך האב איך נישט קיין געלט צו קויפן". האט דער יהודי הקדוש געזאגט: "דאס וואס עס איז ביליג איז נישט קיין פעלער, ווייל יעדע סחורה וואס איז ביליג קען ווערן טייערער. און דאס וואס דו האסט יעצט נישט קיין געלט, דו ביסט דאך א באגלייבטער מענטש, דו קענסט קויפען אויף בארג".

דער יוד איז געגאנגען אין שטאט און האט געקויפט אסאך פון די סחורה אויף בארג, און ער האט אנגעפילט מיט דעם א גאנצע צימער. ער האט געהאלטען די סחורה א לאנגע צייט, און די פארקויפער האבען געפאדערט ער זאל זיי באצאלען. ער האט זיי געוויזען אז די סחורה ליגט נאך און קיינער האט נאך נישט געקויפט.

עס איז אריבער צוויי וואכן, און עס איז געקומען א סוחר וואס האט געדארפט האבען אסאך סחורה, ווייל דער מייסער האט געהייסען מאכען קליידער פאר די סאלדאטן. דער סוחר האט איהם געפרעגט וויפיל ער וויל פארדינען אויף די סחורה, האט ער איהם געזאגט ער וויל עס נאר פארקויפן אויב ער געבט איהם דאפעלט פון דעם פרייז וואס ער האט באצאלט ביים קויפען. און דער סוחר האט געקויפט די גאנצע סחורה. האט דער יוד געזאגט פאר זיין ווייב: "דו זעהסט אז דער רבי האט גוט באצאלט פאר זיין אכסניה". (היהודי הקדוש)

וכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזל טבא וגדיא יא'י

לידידינו הרה"ח ר' צבי קליין שליט"א
והר"ר יעקב יחיאל קליין שליט"א
והר"ר ישראל מרדכי ביילוש שליט"א
לרגל אירוסי נינו-נכדו-בנו עב"ג בשעטו"מ

לידידינו הר"ר שמואל וויינבערג שליט"א
והר"ר חיים וויינבערג שליט"א
לרגל הולדת נכדו-בנו בשעטו"מ

לידידינו הרה"ח ר' צבי קליין שליט"א
ולהר"ר ברוך הלפרין שליט"א
ולהר"ר משה אהרן ביינהורן שליט"א
לרגל הולדת נינתו-נכדתו-בתו בשעטו"מ

KHAL UNGVAR
HEICHAL ZICHRON KEDOSHIM
 5306 16TH AVENUE
 BROOKLYN, NEW YORK 11204

קהל אונגוואר
היכל זכרון קדושים
 נתייסד ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוק"ל
 בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

הג הסוכות

מנחה ערב יו"ט 6:55	מנחה ב' ימים 6:55
שחרית יו"ט 9:15	ליל ב' - שמחת בית השואבה 10:30

חול המועד

שחרית: 8:30 מנין כ"ק אדמו"ר שליט"א.....למעלה	
6:00 ..... בחדר ב'	9:00 ..... בביהמ"ד
7:00 ..... בחדר ב'	9:30 ..... בחדר ב'
7:30 ..... בביהמ"ד	10:15 ..... בביהמ"ד
8:00 ..... בחדר ב'	

מנחה: 1:45 • 4:00 • 4:30 • 5:00 • 5:30 • 6:00 • 6:50

מעריב: 7:25 • 8:30 • 9:00 • 9:30 • 10:00 • 10:30

שמחת בית השואבה מרכזית

ליל ששי (ליל ב' דחור"מ) 9:00

שבת דחה"צ

מנחה וקב"ש 6:25	שחרית 9:00
עריכת השלחן 10:30	מנחה ושל"ס 6:05

הוסענא רבה

משנה תורה ולאחריו מנין תהלים 9:30
 שחרית: מנין כ"ק אדמו"ר שליט"א 8:30
 שאר מנינים שחרית: 6:15, 7:00

סמיני עזרת שמחת תורה

מנחה ערב שמע"צ 6:35	מנחה שמע"צ 6:50
שחרית שמע"צ 9:15	שחרית שמח"ת 8:45
פרידה מהסוכה 6:00	מנחה ונעילת החג (עפל טיש) 6:10

שבת בראשית

עריכת השלחן 10:00	מנחה 5:45
שחרית 9:00	